

PADEKOS ŽENKLAS Amerikos Raudonajam Kryžiui

Šiomis dienomis Amerikos Raudonojo Kryžiaus pirmininkui bei vadovybei buvo įteiktas Lietuvos kariuomenės sanitarijos skyriaus viršininko gen. Vl. Nagiaus straipsnis — referatas apie Amerikos Raudonojo Kryžiaus misiją Lietuvoje atskiriant Lietuvos nepriklausomybę po pirmojo pasaulinio karo. Referate nuodugniai atpasakota Amerikos pulk. Ryano ir jo taktinių veikla anuo metu Lietuvoje bei to meto aplinkybės, kuriant sanitarinę pagalbą Lietuvos kariuomenėje ir apskritai Lietuvoje. (To straipsnio dalis, liečianti daugiausiai paties pulk. Ryano veiklą, buvo atspausdinta Dirvoje 1950 m. spalio 5 d., Nr. 40).

Straipsnis išverstas į anglų kalbą, iliustruotas pulk. Ryano ir Nežinomojo Kareivio kapo atvaizdais, yra tikrai gražiai parengtas dokumentas apie Amerikos nuoširdžią pagalbą Lietuvai, anuo metu žengiančiai sunkius pirmuosius savarankiskus žingsnius.

Šia proga užsimenama, jog ir ateityje, kai Lietuva vėl susilauks naujo atsikūrimo valandos, tikriausiai Amerikos Raudonasis Kryžius pakartos anais metais gražiai pradėtą tradiciją. Šiuo atveju, manoma, Amerikos Raudonojo Kryžiaus delegacija galės vykti į Lietuvą ne viena, ir jai nebereikės rinkti žinias, kas yra ta Lietuva ir kur kas joje yra bei su kuo čia reikia pradėti bendradarbiauti: dabar greičiausiai drauge galės vykti žymi pačios Lietuvos kariuomenės sanitarijos kadro dalis, kuri šio dokumento įteikimo proga užmezga tamsesnius ryšius su Amerikos Raudonojo Kryžiumi.

Išrinkta Studentų Centro Valdyba

Rinkimų Komisija praneša: Atidarius gautuosius balsavimo vokus ir patikrinus balsavimo lapus rasta, kad iš 189 užregistruotų studentų-čių balsavimuose dalyvavo 70%.

Trijuose sąrašuose pasiūlyti kandidatai gavo tiek balsų:

I centro valdybą: — V. Adamkevičius — 49, Vyt. Gylys — 51, M. Gulbinskaitė — 48, Vyt. Kavolis — 61, A. Kepalas — 64, L. Končiūnas — 32, Vyt. Lapatinskas — 55, R. Mieželis — 43, J. Šmulkštys — 53, A. Vedeckas — 60, Vyt. Žvirzdys — 85;

II revizijos komisija: — Vyt. Germanas — 54, L. Grinius — 68, O. Stankaitytė — 51, E. Veleikis — 64, E. Vitkus — 59, P. Žemaitis — 66.

Pagal balsų daugumą, grupuojant sąrašais ir individualiai, L. S. S. JAV centro valdyba iš 7 asm. išrinkta tokia:

Vyt. Žvirzdys, A. Kepalas, Vyt. Kavolis, A. Vedeckas, Vyt. Gylys, Vyt. Lapatinskas, J. Šmulkštys.

Revizijos komisija: L. Grinius, P. Žemaitis, E. Veleickis.

Iki L. S. S. JAV ventro val-

EINA
36
metai

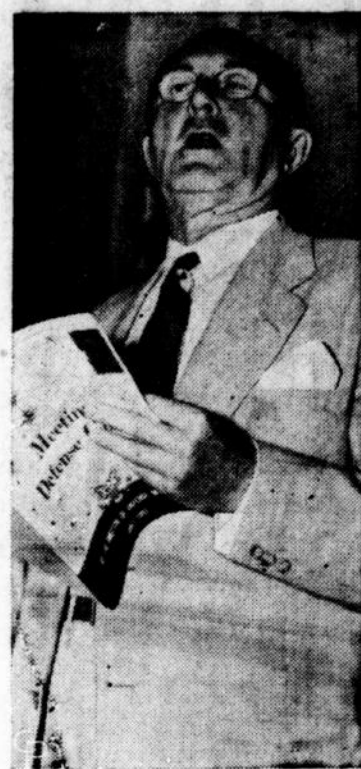

DIRVA

THE FIELD

The Ohio War History
Commission
Ohio State Museum
COLUMBUS, OHIO

Atsk. Nr.
8
centai

Gynybos pajėgų mobilizacijos viršininkas Wilsonas pareiškė: "Gynybos mobilizacijos programa turi būti vykdoma neatšilvėgiant, ar Koėje mūšiai sustos, ar ne."

VLIKo ir DIPLOMATŲ PASITARIMAI

Pranešama, kad birželio 22-26 dienomis įvyko pasitarimas Vliko ir Liet. Dipl. šefo bendradarbiavimo reikalu. Dalyvavo min. S. Lozoraitis, einas Lietuvos atstovo pareigas švedijoje Vl. žilinskas ir Vliko nariai: P. Karvelis ir J. Norkaitis.

Iš pranešimo matyti, kad min. Lozoraitis įteikė Vliko atstovams pasiūlymą, kuriame išdėstyta, kokiais pagrindais turėtų remtis kalbosis bendradarbiavimas. Matyti, tuo tarpu nieko tuo reikalu nenutarta, nes numatytas kitas pasimatymas, kuris įvyks Vliko būstinėje rugpiūčio 10 dieną.

LITERATŪROS VAKARAS DIEPHOLZE

Birželio 24 d. Vasario 16 Gimnazijos Diepholze įvyko literatūros vakaras, kuriame dalyvavo dr. Vydūnas, poetė Vl. Pročiūnaitė ir rašytojas Ant. Giedrius.

Dr. Vydūnas laikė paskaitą: "Mūsų uždaviniai", poetė V. Pročiūnaitė paskaitė savo poezijos (pažymėtina ne tik pati kūryba, bet ir menišką jos pateikimą publikai), o rašytojas A. Giedrius paskaitė vieną poeto garsų pasakų ir keletą pasakėčių. Neseniai mirusio poeto Juozo Krūminio poezijos ir fragmentai iš nebaigto romano "Sidabrinis lietus" paskaitė A. Venclauskas. Rašytojai auditorijos buvo labai šilčiai priimti.

Ši gimnazija tampa pasilikuosiu Vokietijoje lietuvių ne tik mokymo, bet ir kultūros centru.

nuslopinti vakarų budrumą bei ryžtingumą. Tad išvada būtų, kad nereikia tai klasiškai pasiduoti. Tačiau tuo tarpu viskas daroma, lyg būtų nusistatyta pasiduoti...

Tačiau gen. Ridgway pačioje pradžioje pareiškė, kad ar paliaubos bus ar ne, gali paaiškėti per 24 valandas, bet gali nepaaiškėti ir per 24 dienas. O vienas iš derybų dalyvių, paklaustas, kaip derybos sekasi, atžė: "klauskit po šešių mėnesių!"

KINIŠKOS GUDRYBĖS

Mažas ir sunaikintas Korėjos miestelis — Kaesong šiuo metu yra viso pasaulio dėmesio centras. Ten vyksta derybos dėl paliaubų Korėjoje.

Jau spėjo paaiškėti, ko kinei nori: 1. Tučtuojau sustabdyti kovas sausumoje, jūroje ir ore, 2. Sudaryti neutralią zoną po 10 kilometrų (6.21 myl.) abipus 38 paralelės, 3. Kaip galima greičiau atitraukti visas svetimas kariuomenes iš Korėjos.

Kovų sustabdymas suprantamas taip, kad turi būti sustabdyta ir visokia žvalgyba. Vadinasi, kad niekas nematytų, ką kinei daro savo pusėje. O jau dabar yra pastebėta, kad deryboms vykstant dideli kariuomenės transportai traukia iš Mandžiūrijos į Korėją.

Didžiausia, nors ir labai perregima gudrybė yra neutralios zonos reikalavimas apie 38 paralelę. Ir Sąjungininkai buvo nusistatę siūlyti neutralią zoną, bet tik tam, kad atskirtų vieną kariuomenę nuo kitos ir pašalin-

tų pavojų vėl pradėti mūšiams. Tuo tikslu numatyta siūlyti specialią mišrią žvalgybos komisiją, kuri turėtų nuolat tikrinti abiejose pusėse, ar paliaubos nėra išnaudojamos pasirengti naujam puolimui. Kaip tik kinei ir nenori jokios žvalgybos... O neutrali zona apie 38 paralelę reikš, kad sąjungininkų kariuomenė turėtų būti atitraukta visu frontu, daugumoje vietų beveik net apie 30 mylių. O komunistų armijos turėtų galimybės gerokai pajengti į priekį ir tuo būdu be jokių pastangų atsiimti savo garsų geležinį trikampį, kuris yra patogiausia vieta koncentruoti kariuomenę naujam puolimui. Uždraudus žvalgybą, jiems tai būtų labai patogiu daryti. Ar sąjungininkų delegacija su tuo sutiks, nežinia, bet jeigu ji laikysis pirmųjų savo pareiškimų, ji neturėtų kilti ant to kabluko. Ji pareiškė, kad kalbės tik grynai kariniais klausimais, tikslu pasiekti mūšių sustabdymo, bet nekalbės jokiai ekonominiais ar politiniais klausimais. Grįžimas prie 38 paralelės, pripažinimas lyg ir kokia legalia siena tarp šiaurinės ir pietinės Korėjos būtų tam tikra politinė koncesija, nekalbant jau apie tai, kad tai būtų neabejotina karinė koncesija.

Pagalau ir trečias reikalavimas — atitraukti svetimas kariuomenes iš Korėjos — irgi turi "užpakalinę mintį". Pietinėje pusėje visos svetimos kariuomenės, be abejo, yra Jungt. Tautų kariuomenė. O šiaurinėje Korėjoje, pagal kinų teoriją, jokios svetimos kariuomenės nėra: čia esą tik šiaurinės Korėjos kariuomenė ir... "kinų savanoriai", kurie juk nėra kariuomenė ir Kinijos vyriausybė jiems negali įsakyti pasitraukti, nes ji jiems neįsakyti tenai ir eiti... Ir derybose dalyvaujanti kinų generolai irgi esą tik "savanoriai". Kinija — komunistų valdomoji Kinija — Korėjos kare visiškai nedalyvaujanti...

Pačios derybos sutvarkytos irgi savotiškai. Visų pirma, jau pats priėjimas prie tų derybų taip įvyko, kad kinei turi progos sakyti, esą, gen. Ridgway prašosi taikos. Kaip atsimename, Maskvos atstovas Jungtinėse Tautose pasakė kalbą, kurioje užsiminė, kad dabar būtų tinkamas laikas pakalbėti apie paliaubas. Toliau jis nieko nesakė, visą savaitę neva sirgo, o vėliau išvyko į Maskvą ir gal jau nei nebegrįs. Dėl to jo užsiminimo diplomatai aiškino Maskvoje, bet tenai irgi nedaug ką išsiaiškino. Kinai tylėjo, kaip nieko nežinodami. Tada gen. Ridgway labai norėtų pasiekti paliaubų mąsį suredagavo atsargiai: "Esu painformuotas, kad jūs

norėtumėt kalbėtis dėl paliaubų...", tačiau kadangi Ridgway pirmas kreipėsi, tai visa kinų komunistų propagandinė mašina trimituoja, kad "amerikiečiai yra taip sumušti, jog jau prašosi taikintis"...

Maža to. Bent vidaus reikalui kinų komunistai pasirūpino ir daugiau propagandinės medžiagos. Jie parinko derybų vietą — Kaesong. Dabar pasirodo, jog sąjungininkų pusėje daugelis manė, kad Kaesongo miestas yra "niekieno žemėje", bet dabar įsitikino, kad tai yra kinų kariuomenės užimtas miestas ir kinei yra šeimininkai, o sąjungininkų delegacija yra tik svečiai — parlamentarai. Sąjungininkų delegacijos sutikimas buvo kinų fotografojamas ir, berods, net filmuojamas. Tai buvę taip sutvarkyta, kad nuotraukose atrodytų, lyg kinei priima Jungt. Tautų kariuomenės kapituliaciją... Pažymėtina, jokių sąjungininkų spaudos atstovų nei fotografo ir derybų vietą neįsileidžiama. Buvo žadėta, kad 16 jų bus įleista vėlesnių posėdžių metu, bet ir tai ne į pačią posėdžių vietą, tačiau dabar ir tai tuo tarpu atšaukta. Kinijoje jau prasidėjo propagandinis šių derybų nušvietimas, anot kurio, amerikiečiai ir kiti yra taip sumušti, kad prašosi taikos...

Šitokiose aplinkybėse sunku tikėtis, kad iš tų derybų būtų kokių rezultatų. Tiesa, daugelis dar yra linkę tikėti, jog bus susitarta mūšių sustabdyti (tuo tarpu jie mažesniu mastu tebevyksta ir paskutinėmis dienomis sąjungininkai vėl trupučiuką pajengė į priekį). Bet mūšių sustabdymas gali būti pasiektas tik patenkinant kinų reikalavimus, kurie yra tikrai nepriimtini. Patenkinimas būtų tikrai nenaudingas ir pavojingas nusileidimas.

Kas bus jei derybos nepavyks?

Sis klausimas dabar gyvai svarstomas. Jei pasirodys, kad šios derybos buvo suorganizuotos vien tik tam, kad kinei gautų daugiau laiko sustiprinti savo pajėgoms, tai nuosekli išvada būtų tęsti kovą jau platesniu mastu, neapsiribojant nei vieta, nei ginklų rūšimi, iki atominių ginklų imtinai.

Ar būtų pasiryžimo tai daryti? Visų pirma, daugumas šio karo dalyvių, pirmoje vietoje angliai, atrodo yra linkę pasiekti paliaubų Korėjoje beveik bet kokia kaina. Amerikos vyriausybė lyg ir nebūtų linkusi pigiai nusileisti, tai yra, už paliaubas perbrangiai mokėti, bet vidaus politikos sumetimais taip pat labai norėtų pasiekti paliaubų. Mat, Korėjos karo šoks ar toks pabaigimas demokratų partijai

Baigiamas nebaigtas karas

Prezidentas Trumanas pasiūlė senatui priimti nutarimą, kad karo padėtis tarp Jungtinių Valstijų ir Vokietijos būtų laikoma baigta. Paprastai karas formaliai laikomas baigtas pasirašius taikos sutartį. Bet dėl Maskvos sabotažo taikos sutarties ligi šiol nebuvo galima sudaryti. Tad formalų karo padėtį nutatoma baigti be taikos sutarties. Tą patį padarė Anglija, Prancūzija ir kitos valstybės. Okupacinės kariuomenės Vokietijoje ir toliau pasiliks, bet Vokietija daugiau nebebus laikoma priešų valstybė ir Vokietijos piliečiai nebebus laikomi priešų piliečiais.

Su Japonija irgi numatoma greitu laiku susitvarkyti. Jau yra parengtas taikos sutarties projektas ir rugsėjo 4 dieną San Francisco mieste prasidės konferencija tai sutarčiai pasirašyti. Kadangi sutartis jau yra daugumo suinteresuotų kraštų apsvaistytas, numatoma, kad toji konferencija truks tik keletą dienų. Abejojama, ar toje konferencijoje dalyvaus Sovietų Sąjunga, kuri ligi šiol sabotavo taikos sutarties rengimą. Komunistinė Kinijos vyriausybė taip pat pretenduoja dalyvauti taikos su Japonija sudaryme ir galimas dalykas, kad Korėjos derybose bus keliamas tas reikalavimas. Tačiau tuo atveju sutarties pasirašymas turėtų būti atidėtas ir derybos pradėtos iš naujo. Abejojama, ar JAV sutiks tą reikalą atidėlioti.

Taip nesklandžiu būdu baigiamas nebaigtas karas... An-

trasis karas kilo todėl, kad pirmasis buvo nutrauktas pusiau-kele. Šis taip pat nutrauktas pusiau-keleje ir dabar stengiamasi provizoriškai užraukti galus... Ir Korėjos karą nori baigti pusiau-keleje. Taip yra paliekami daigai tolimesniems karams iškilti.

IRANO KRYŽKELE

Vamzdžiai, kuriais Irano žibalas tekėjo į perdirbimo įmones Abadane, šią savaitę liko tušti. Laivai nebeima žibalo produkto, tankai pilni, ir tai verčia šaltinius sustabdyti. Mat, Irano vyriausybė atmetė Haagos Tarptautinio teismo nutarimą, kuriuo nacionalizuojamiems šaltiniams valdyti buvo pasiūlyta sudaryti mišrią komisiją. Anglai nepasilekia. Jau apie 1000 specialistų išvyko, likusieji apie 1600 taip pat apleidžia darbą. Žibalo įmonės lieka be specialistų, be priemonių, be kapitalo. Iranas nieko negali daryti su savo turtu... Spaudoje jau pasirodė piešiniai, rodantieji, kad Maskvos viena koja žengia iš Korėjos ir kita jau pakelta į Iraną...

Prez. Trumanas siūnčia Harimaną bandyti sutaikinti užsispyrusią Irano vyriausybę su angliais.

Suomijos rinkimuose socialdemokratai gavo 53 vietas (tūrėjo 54), agrarai — 52 (56), komunistai — 45 (38), konservatoriai 26 (33) ir kitos smulkesnės grupės — 24 (19).

Maskvoje pirkti ginklus ir gana giliai įsiskolino.

Tad beveik vienintelis laimėtojas lieka — Maskva, kuri tiesiogiai prie šio karo nepridėjo nei piršto, (tik "virvutes traukė"), bet Amerikai ir kitiems kraštams pridarė daug bėdų bei nuostolių. Tačiau ir Maskvai šis karas atnešė ne vien laimėjimus. Šis karas pažadino Ameriką ir kitus kraštus ginkluotis bei budėti. Maskva pamatė, kad vakarų pasaulis savo karinio pasirengimo laipsnį pakėlė daug augščiau, nei buvo pirma, neskaityt ir Korėjos karo nuostolių. Toliau tęsti Maskvai nebeapsimoka. Todėl ji ir stengiasi dabar tą gaisrėlį prigesinti (kiek galima sau naudingiau, arba net ir pasitenkinant dalimi). Maskvai dabar reikia, kad vakarai ypač Amerika, pajustų atoslūgį ir sustabdytų ginklavimosi skubėjimą...

Amerikoje visi tą mato, suprantą, visi apie tai kalba, bet ar padarys išvadas. Ir laikraščiai ir valdžios žmonės atvirai sako, kad tas, kas dabar dedasi Korėjoje, yra tik apgaulė, yra tik Stalino noras išlošti laiką,

KAS ir KUR

- Šiaulių katalikų bažnyčia, kuri buvo garsi savo augštu bokštu, karo metu stipriai nukentėjusi. Dabar, kaip skelbia laikraščiai, bokštas nugriuvęs.
- Vokietijoje šiuo metu vykdomas tikslus ten gyvenančių lietuvių surašymas.
- Vasario 16-osios gimnazijai Vokietijoje, vadovauja Dr. A. Palaitis. Jis yra tos gimnazijos direktorium.
- Belgijoje gyvenančios tremtinys Pr. Limontas, laisvalaikis nuo darbo, pasistatė patogų 5 metrų ilgio motorinį laivą.
- Ventos leidykla, Vokietijoje, baigia spausdinti šias knygas: A. Barono "Žvaigždės ir vėjai" (novelės); G. Tulaukaitės "Po svetimu dangum" (eilės); V. Joniko "Sielvarto giesmės" (eilės); kun. A. Sabaliausko "Nuo Imsrės iki Orinoko (kelionių aprašymai); A. Maceinos "Niekšybės paslaptis"; Jurgio Jankaus "Namas geroj gatvėj" (romanas); A. Vaičiulio "Valentina" (papildytas, ankščiau spausdintas romanas) ir A. Vaičiulio "Rinktiniai raštai". Kas ir kur
- Birželio pabaigoj Balso pirm. kan. Končius lankėsi Chicagoj. Sutarta, kad rugpjūčio mėn. virose Chicago lietuvių bažnyčiose bus specialios rinkliavos Balfui.
- Birželio 27 d. ALT Vykd. K-to posėdyje dalyvavo Balso pirmininkas ir prof. Lemkinas.
- Los Angeles mieste įsteigė teisinių seniūniją, kurios steigiamajame susirinkime užregistruota nariais 15 lietuvių teisinių (13 tremtinių ir 2 senųjų ateivių). Seniūnų yra teisinių kas Dapšys, pavaduotoju — teisinių kas Kazlauskas.
- Chicago Balso vadovybėje veikia 5 seni amerikiečiai lietuviai ir 8 naujakuriai.
- Liepos 20 d. (7:30 val. vak.) Brooklyne, Piliečių Klubu salėje rengiamas Dariaus — Girėno skridimo metinių minėjimas.
- Panevėžyje, kaip rašo komunistinė spauda, veikia dramos teatras. Šalia rusų veikalų teatre suvaidinta Vieniulis — Žukausko "Prieblandoje" ir Juozo Paukštelio "Audra ateina".
- Vasario šešioliktosios gimnazija, Vokietijoje, Joninių šventės surengė literatūros vakarą. Kūrybą skaitė: Vydūnas, Pročiūnaitė ir Giedrius.
- "Vilnis" komunistų laikraštis, skundžiasi, kad nežinomi asmenys išdaužė redakcijos langus, o patį Pruseiką reikėję nuvežti net į ligoninę. Esą "nukentėję" ir daugiau Maskvos tarnų.
- Edmontono meno muziejuje dail. A. Šepetyš atidarė antrąją savo kūrinių parodą. Išstatyti 22 nauji kūrinių.
- Kun. S. Valiūšaitis, dirbęs Columbus, Ohio, gavo pastovų darbą N. Y. valstybėje.
- Vokietijoje, Frankfurto mieste, vyko socialistų kongresas. Kongrese dalyvavo apie 10.000 asmenų. Atstovų buvo iš 34 šalių. Kongrese atstovauti ir lietuviai socialistai.
- Chicagoje vykstančiame šachmatininkų turnyre mūsų tautietis Tautvaiša tebepermauja. Jam beliko žaisti vienos rungtinės. Jis laimėjęs bus Chicago meistras.
- Australijoje daininke Genovaitė Vasiliauskienė laimėjo talentų varžybose pirmąją vietą. Jai buvo įteikta dovana 60 svarų vertės. Genovaitė Vasiliauskienė dainavimą studijavo Kaukazo konservatorijoje.
- Apytikriais skaičiavimais Kanadoje yra apie 16,000 lietuvių. Jų tarpt 7,000 senųjų ir 9,000 naujųjų ateivių.

Schwarzwaldo kalnuose jieškome lietuvių...

BALF Igalotinis Prancūzų Zonai pasikvietė mane nepaprastai taktin: pasileisti į 10-ties dienų kelionę po visą prancūzų zoną, pradedant Konstancos miestu, prisiglaudus prie Bodeno ežero, ir baigiant Koblenzu ant Reino krantų. Kelionės tikslas — aplankyti kiekvieną lietuvių šeimą, susipažinti su jais, surinkti tikslus duomenis apie jų ekonominę ir kultūrinę padėtį, jau nekalbant apie pagalbą emigracijai. Turint galvą, kad visos zonos tėra viena stovykla, ir ta pati emigruojantiems, o visi kiti tremtiniai išsiturpė visus mūsų abejojimus. Antra vertus, pats vidurvasaris, kai saulė žeme ritinėjimas, kai vyšnios pačiam įnokime... Emiau ir sutikau šiam darbui talkinti.

Birželio 10 d. apsiginklavę jeep'u, benzino atsargom, anketų lapais, prisidėję kišenes saldinių vaikams, o cigarečių suaugusiems, pasileidom į kelionę. Pradėjom nuo vietovių apie Bodeno ežerą, o vakare jau pasiekėm didesnę lietuvių koloniją Biberache. Ten vokiečių prieglaudose sutelkti daugiausia seneliai ir ligoniniai. Patalpos švarutės, langai šviesūs ir dideli, ko valgyti, buvo tikrai skurdi. Seneliai gali beveik visi emigruoti, jei tik atsiranda giminė ar geradarai, garantuojančių už juos 1000 dolerių. Bet štai čia mes pirmą kartą buvom nustebinti:

— Ką aš ponuliai važinosiu, — sako senutė. — Man jau 65 metai, nenoriu sūnui su šeima ant sprando sėsti... Jokio skundo, jokių nepasitenkinimų ar priekaištų. Tik paskutinis visų bendras prašymas: neužmirškite mūsų, nors atlankykite kada...

Ir tik netyčia iš senutės sužinojom, kad jos sūnus jau yra mobilizuotas į Amerikos armiją. Tada, ir neturėdami filosofinių palinkimų, susimastom. Kaip nuostabiai sukas gyvenimo ratas; tautiečiai iš Amerikos per metų metus aukėjo centą šiai senutei šelpti; dabar jina atidavė savo sūnų Amerikos idealams ginti.

Kitą vakarą ištikimasis jee-p'as užneša mus į klaidėdžio šeflerio šeimą. Pavardė vokiška — taip ir nusprendė anais laikais visagalio IRO, kad jie yra vokiečiai. Susilekia keturi vaikai, kaip žvirbliai (tėvai iki su-temų dirba). Prasnekinam juos, pasisakom, kad esam iš BALF organizacijos. Šitas žodis stebuklus daro: vaikai atsiveria, nelyginant žiedai prieš saulę; ir mes išgirstam tyriausią lietuvišką kalbą... Grįžta tėvai. Nė-įkyrį jokiais pašalų prašymais. Tik vieną svajonę ir viltį puoselėja, kad patektų į projektuojamas lietuvių sodybas. Ne tam, kad už dyką duoną valgytų. Kad tik savųjų tarpe būtų. Kad tik vaikus lietuviams į savo žemę parvežtų...

Milžiniškų kalnų papėdėj prisiglaudęs mažas, tipingas Schwarzwaldo namelis, kuriame randam našlės Cypienės (Ziepa) šeimą. Kambarėlis mažas, bet blizga švara, lyg lietuviška seklyčia. Moteris prasilavinus — buvusio Klaipėdos policininko žmona. Parodo ji mums antklo-dę, mažytį pagalvėlį ir vaiko batų.

— Tai vis turtas įgytas už BALF cigaretes, — pasakoja ji. — Išsimainiau. O kai ateina nors ir mažas pinigėlis pašalpa, tai visą mėnesį šventė, nes skolas išsimokam.

Pasibeldžiam į K. Grintalio duris Zwiefalten — Bach kaimely. Randam tik žmoną, jis pats dirbtuvėj pluša. Kai pasakom labas rytas, moteris apstulbsta, po to prapliumpa ašarom — tokiom smaugiančiom džiaugsmo ašarom, kurios nelei-

džia jai ištarti žodžio.

Iš pradžių ir mums užlūžta kalba. Po to įsibegėjam. Atsi-gabenam vyrą iš dirbtuvės (jis minkštų baldų dirbėjas). Ištisais mėnesiais jie negirdėjo lietuviško žodžio. Nežinojo, kad yra Vokietijoje lietuviškas laik-raštis, lietuviškos mokyklos, kad yra organizacijos, čia ir anapus Atlanto, kurios jais Dievo užmirštam kampely rūpinasi, kad yra žmonių, kurie savo noru atsikakė emigracijos, kad tik jie — išblaškyti po visus kampe-lius — neliktų be globos...

Moteriškai visa tai atrodo kaip sapnas.

— Aš sutinku sausos duonos plutą valgyti, — sako ji kuk-čiodama, — tik nepalikit mūsų čia vienu, neleiskit mano vaikui nautauti vokiško mokykloj. Bet kur, bet kokiom sąlygom, tik perkeltit mus, kur yra savų-jų...

Tėvas atneša vaiko dokumen-tus ir, nesvarstydami ir neabe-jodami, prašo rekomendacijos, kad vaiką priimtų į lietuvišką gimnaziją.

— Gerai apsigalvokit, — ban-dom perspėti, — nuo jūsų ligi Diepholzo 18 val. kelio. Nepasi-ilgsit, nesibaiminsit?

— Kaip nepasigailsi, — įsikiša motina. — Bet jeigu vaikas gali sava kalbą mokytis, tegul man širdis plyšta, tik tegul jis va-žiuoja!

Jeigu mes jau buvom mirti-nai pavargę, prieš pasibeldami į šios šeimos duris, tai su jais atsisveikinę pajutom, kaip į mus įsrovė nauja jėga — iš to ne-paliesto, tyro tautiško, iš tos didžiosios ištikimybės savajai kalbai ir kultūrai, kuriai paa-ujoma viskas, neišskiriant net motinos širdies sentimentų.

Mažlietuvio Pažeros šeima Wickenrodt kaimely Reinlando provincijoj. Apylinkės nykios, negyvos, lyg neseniai pro jas būtų prasliautęs maras. Ištaisais kilometrais nei trobesio, nei žmogaus. Kaip tik gera vieta temtiniam nukišti...

Pažerų moterys apsipila džiaugsmo ašarom. Jų 7 metų anukė ilgai klausom mūsų pasi-kalbėjimo, nedrįsdama prartati žodžio. Po to atsargiai prieina prie ponios B. ir klausia:

— Ar jūs turit vaikų?

— Turiu, vaikel. Maždaug tokią mergytę, kaip ir tu.

— Ar jina turi lėlę?...

Mes visi tą akimirka pritylam — prieš tylią, bet gilią tragedi-ją vaiko, kuris auga be žaislų...

Mes buvom prisigėrę išpūdžių, nelyginant kempinės, ir negalė-jom tylėti net ir tada, kai jeepas skambėjo ir braškėjo, besiris-damas akmenuotais keliais, taip, kad mes beveik negirdėjom savo žodžių. Mes svarstėm, kodėl pa-prasti, nemokyti žmonės daug stipriau prisirišę prie gimtosios žemės ir sunkiau išsizada tauti-nės kultūros, negu inteligentai. Taip besvarstydami mes pasie-kėm Mainą — prancūzų okupa-cinės valdžios kultūrinį centrą, kuriame šiuo metu gyvena žino-mas lietuvių grafikas dail. V. K.

Pasigirdus žinioms apie derybas dėl paliaubų, kinas belaisvis uždega ciga-rete savo sargybiniui. Kinų ir šiaurės korėjų nelaisvėje yra apie 160,000. Kitoj pusėj, spėjama, kad yra apie 10,000, daugiausia amerikiečių.

TRIKAMPIS -

KAUNAS, KLAIPEDA,
KARALIAUČIUS

P. Mažeika

(Tęsinys iš pereinamo numerio)

KARALIAUČIUS

Toli už Karaliaučiaus, pietų vakarų kryp-timi, kitame Aistmarių gale randame lietuviškus vietovardžius. Vokiečiai giriiasi kardu tą kraštą užkariavę, vokišku arklui išarę ir vokiškom rankom atstatę.

Kas liečia kardą, tai tinka. Nepasiruošę tokiam organizuotam užpuolimui, prūsai bu-vo per, palyginti, trumpą laiką pavergti, bet arė ir statė ir toliau senieji gyventojai kaip iki tol, tik nebe jie savo darbo vaisiais nau-dojosi, o pavergėjai, kurie iš Karaliaučiaus vis drožė ilgą iešmą lietuviškam dar lais-vam briedžiui.

Jie gyresė statę ir nešę kultūrą. Nūn viskas virto pelenais, kuriuos baigia išne-šioti vėjai. Septynis šimtus metų kitus naikinę, galiausiai patys buvo sunaikinti ir

ištremti. Ar begriš jie ten naujo ieško mums drožti, ar mes patys pareikšime norą tą kraštą atstatyti? Viskas kalba už mūsų teises į tą seną lietuvišką pajūrį ir jūrų uostą patį artimiausią Vilniui ir Kaunui.

Kokias gi teises turi priešingoji pusė? Ar tas, kad jie septynis šimtus metų ten tarpo pavergę lietuviškas gentis? Ką tada turėtume pasakyti apie latvius ir estus. At-sieit ir jie neturėtų teisės į Latviją ir Esti-ją, nes ir ten vokiečiai apytikriai tiek pat viešpatavo.

Jei istoriniai ir etnografiniai argumen-tai kalba už mus visu šimtu procentų, tai ūkiniai nė maž nuo to neatsilieka. Kaip uostas, Karaliaučius yra Lietuvos uostas ir jei jis nėra lietuvių valdomas, netarnauja niekam daugiau, kaip vien Lietuvos teri-rijos ūkiniam išnaudojimui ir prispaudimui. Prieš pirmąjį karą metinis išvežimas per Karaliaučiaus uostą būdavo vidutiniškai vie-naš milijonas tonų. To kiekio 3/4 sudarė tranzitinės prekės iš Lietuvos ir Ukrainos, o 1/4 iš Rytų Prūsijos, vokiečių statistikos vadinamos "savuoju hinterlandu". Panašūs santykis yra ir importuojamųjų prekių. Visa

Karaliaučiaus uosto egzistencija, nors val-doma vokiečių, priklausė nuo rusų valdomos Lietuvos ir Ukrainos, todėl ir pati uosto politika ir organizacija buvo pakreipta tam teisėtam uosto naudotojui įsisteikti. Tuo tikslu geležinkelių tarifai Prūsų Lietuvoj buvo suvienodinti su rusiškaisiais tarifais. Nemunas sujungtas perkasais su Pragaru (Pregeliu), įrengti uoste elevatoriai ir san-dėliai grūdams, sėmenims ir linų pluoštui sortuoti ir sandėliuoti, o tam tranzitui vis didėjant, suplanuota uosto ir kanalo iš Pi-luvos pagilinimas ir pats uosto išplėtimas, kuris tik iš dalies tebuvo įvykdytas dėl pra-sidėjusio karo ir pokarinio Vokietijos sun-kumų. Suprantama, jog visi tie darbai ne-buvo reikalingi vokiečių valdomai Įsrutei, Tilžei ir Gumbinei aptarnauti. Tam visai būtų pakakę ir senojo uosto.

Yra natūralu, kad Karaliaučius stengėsi prisitraukti kodaugiau tranzito. Tai sten-giasi kiekvienas uostas, ypač tas, kuris neturi savosios valstybės užnugario. Ta-čiau mūsų atvilgiu, kodėl uostas, kurio apy-vartos didžiuma turėtų susidaryti iš lietu-viško užnugario, turi būti nelietuvių valdo-mas. Tuo labiau, kad jį ir jūros pakrantę mes dar turime nenuginčijamą ir moralinių teisų? Jokia kita tauta nepasakytų tokiu atveju "apsieisime". Negalime to pasakyti ir mes, nes čia yra ne eilinio ploto, bet gy-vybiškiausio mums uosto reikalas, daug svarbesnio, net už Klaipėdą. • Kaip viso Vil-

niaus krašto svarba mums telkiasi sostinėj Vilniuj, taip prūsų Lietuvos svarba Kara-liaučiaus uoste. Vilnius negali būti atskir-tas nuo Karaliaučiaus uosto ir negali be jo natūraliai tarpiti. Visas trikampis iš trijų "K", kartu su Vilniumi, sudaro vienalytį sveiką ūkinį organizmą, kuris tuoj sužalo-jamas, vos pamėginus vieną iš tų galūnių atskirti.

Uostas.

Kaip miestas taip ir uostas šiuo metu yra galutinai sunaikinti. Karaliaučiaus uo-stas buvo gan neblogai pritaikytas didžiajam tranzitui. Didžiuliai, gerai įrengti, 60.000 to talpos, grūdų elevatoriai, pretendavo būti didžiausiais Europoj; erdvus malkų uostas ir medžio apdirbimo įmonės, pajėgi geležin-kelių prekių stotis ir kiti didelio uosto rei-kašavimai buvo pilnumoj patenkinti. Iš vi-so to dabar tik griuvėsių krūvos, gal tik uosto baseinai ir navigacinė vaga į jūrą, kaip sunkiau sunaikinami, bus išlikę, tačiau baseinų krantinės irgi neliko sveikos. Visa tai atstatyti bus didelis uždavinys, kurio išsprendimas ir įvykdymas negali užsistėti.

Daugelis dalykų yra dvipusiai, taip ir šis paskutinis Karaliaučiaus ir visos Prūsų Lietuvos sunaikinimas. Mums nedera juomi džiaugtis ir mes to nedarome. Kad taip įvyko ir to totalinio sunaikinimo pasė-koje Ordono dvasia liko vėjų išnešiota pele-

nais ir dulkėmis, mes dėl to nekalti ir prie-to neprisidėjome. Mums telieka paversti rei-kašą ant kito šono ir pajieškoti, ką teigiama gali šis sunaikinimas atnešti. Pirm visko tai, kad atstačius kraštą ir miestą savomis rankomis, niekas neturės pagrindo priekaiš-tams, esą, mes pasisavinę tai, kas kitų pa-statyta ir sukurta, o antra, turėsime progos duoti miestų ir kaimų išvaizdai lietuvišką pavidalą.

Iėjimas iš Baltijos jūros pro Piluvą į Karaliaučiaus uostą vyksta 40 km ilgumo pagilinta ir apsaugota vaga Aistmarių šiau-rinėj dalyje. Ta vaga leidžia įplaukti lai-vams iki 6 m. gremzlės. Tokio pat gilumo buvo ir naujieji trys baseinai, tuo tarpu senojo uosto gylis tebuvo 6 m. Reikia ma-nyti, kad ir vagos ir uosto užlaikymu dabar mažai tėra rūpinamasi ir jo gylis palengva mažėja. 8 m. gylis yra pakankamas Balti-jos jūroj įprastiniam tonazui ir jį reikia tokį palaikyti, o pasitaikantiems dar dides-nės gremzlės laivams būtų prasminga suda-ryti sąlygas užsukti į Piluvos uostą, kuris kaip Karaliaučiaus pagalbinis uostas, pri-valo būti paruoštas eventualiai didesnės gremzlės laivams priėmti prie krantinės ir garantuoti jiems pakankamo gilumo vagą įplaukti. Tada ypač svarbu kelevių susi-siekimui. Be šių uždavinių Piluvos uostui tenka dar užbėgos uosto vaidmuo ir taip pat puiki pozicija artimosios ir tolimosios jūrų žvejybos uosto.

*) Dr. Georg Fink, Osee Rundschau, Juni 1933 "Preussen hat man die grösste kolonisato-rische Tat deutschums genannt. Zwei Faktoren haben an dieser Kolonisation gearbeitet. Während der Deutsche Ritterorden mit dem Schwert das Land eroberte, stromten in zweiten Viertel des 13 Jahr-hundert Burger und Bauer aus Alt Deutschland".

SIMTANUOŠIMTINIS LIETUVIS

Jonas Pakrantis Amerikoje

Vyt. Alantas

Kaip Pakranciai ir Kanapėnai
važiavo Chicagon

Jonas Pakrantis po dvejų metų darbo fabrike gavo vieną savaitę apmokomą atostogų. Tos septynios laisvos dienos buvo jam labai brangios, ir jis nutarė išnaudoti jas kaip galint naiviau. Po ilgų pasitarimų su savo žmona Birute, Pakrantis nusprendė aplankyti savo draugus bei pažįstamus, Chicagoje. Jie nutarė kadtai būsią geriausia: ir patys prisiblaškyti ir draugų pamatyti. Ir, gal būt, Pakranciai dar būtų sugalvoję tas kelias dienas praleisti dar naudingiau, bet kaip tik atostogų išvakarėse paskambino Birutei Adėlė Kanapėnienė, pranešdama, kad jos vyras gaunąs atostogų kaip tik tuo pačiu metu kaip ir Pakrantis ir kad jie ketiną važiuoti į Chicagą: ar nenorį prie jų prisidėti ir jie? Po to buvo galutinai nutarta važiuoti į Chicagą.

Nekalbėsimė čia apie pasirengimus kelionei: tie pasirengimai visur ir visada panašūs, o tik tiek pasakysime, kad vieną ankstyvą liepos pradžios rytą Kanapėnų fordas sustojo ties Pakranciai butu ir kad abi šeimos su pakilia nuotaika pasileido į atostoginę kelionę, į Chi-

cagą.

Kanapėnų šeima, kaip paprastai, sėdėjo už vairo, o Pakranciai „ponavo“ ant užpakalinės sėdynės. Ir kaip paprastai, po nia Adėlė Kanapėnienė, niekur nesidairydama, žiūrėjo į priekį ir diktavo savo vyrui, Petriui Kanapėnui, kur sustoti, kada važiuoti, kur pasukti ir, kaip paprastai, jaunasis Kanapėnukas mėgino tėvui padėti valdyti vairą. Pakrantis pagalvojo, kad niekas nebuvo atsimainęs nuo to laiko, kada juos Kanapėnai pirmą kartą pakvietė pasivažinėti naująja mašina.

Diena buvo lyg ir truputį apsinaukusi, bet nelijo, nebuvo nei šilta nei šalta, žodžiu, oras kelienei kaip tik. Savo papratimu, Pakrantis godžiai dairėsi pro langą ir su pasitenkinimu traukė į plaučius gryną orą, kurio jis visada buvo ištroškęs. Adėlė Kanapėnienė, pasitiesusi žemėlapi ant kelių, laivo kapitono stovinio ant komandos tiltelio balsu davinėjo nurodymus vyrui, kur pasukti, retkarčiais persimesdama per petį vienu kitu dairėsi pro langus, motoras veikė gerai ir Kanapėnas atkreipė dėmesį į rodirklę, rodančią 60 mylių greitį per valandą. Kanapėnienė tą rytą buvo gerai nusiteikusi ir į savo vyro motorizacijos išdaigas žiūrėjo pro pirštus. Žodžiu, „ant laivo“ viskas buvo ko geriausioje tvarkoje.

Taip jie žyimbė autostrada 112 daugiau kaip valandą laiko. Pro Pakranciai akis slinko laukai, sodai, sodybos, fabrikai ir maži miesteliai. Tik kai jie įvažiavo į vieną didoką miestelį, Birutė staiga atkreipė kitų dėmesį, kad čia krautuvės esančios panašios į Detroito krautuves. Pakrantis pastebėjo, kad visoje

Amerikoje krautuvės esančios panašios viena į kitą.

— žiūrėkite, ir čia ta pati kompanija išvežioja pieną kaip ir Detroito, — vėl lyg ir nusišėbėjo Birutė.

— Viena Detroito pieno kompanija turi skyrius visoje Amerikoje, — autoritetingai atsiliepė Kanapėnas prie vairo.

— Vis dėlto reikia pasakyti, kad juo toliau nuo Detroito; juo mašinos darosi prastesnės, — truputį su panieka kalbėjo Adėlė Pakrantienė žvalgydama pirmą kartą pakvietę pasivažinėti naująja mašina.

— Žiūrėk, tėveli, DeSoto fabrikas! — sušuko Pakranciai septynerių metų sūnus Algis aiškiai didžiudamasis, kad jis jau gali perskaityti iškasas su didesnėmis raidėmis.

Pakranciai De Soto automobilį fabrikas buvo gerai žinojęs, nes pro jį jis važiuodavo kasdien į darbą, tačiau tą akimirka jam ir į galvą negalėjo ateiti mintis, kad tai tas pats fabrikas, kurį jis taip gerai pažinojo. Jis ir visi kiti jo santeleiviai pagalvojo, kad tai yra De Soto fabriko skyrius, kur nors už Detroito.

— Kaip čia dabar? — stebėjosi Birutė. — Žiūrėkite, ir čia yra Michigan avenue...

— O čia žiūrėkite Vyomingas! — šūktelėjo Pakrantis, nusikvatodamas. Vyomingo gatvė jis pusę metų važinėjo į darbą. — Ka čia dabar po velnių per monai, — dairėsi lyg iš mėsos iškritęs Kanapėnas. — Juk jau turime būti maždaug pusiau kelyje ant Chicagos didžiojo

kelio numeris 112!

— Mes atvažiuome lygiai į tą pačią vietą, iš kurios išvažiuome prieš pusantros valandos! — kvatojosi ir Birutė.

— Kaip tu žiūrėjai į savo žemėlapi, — beveik maurote sumaturojo Kanapėnas, žvilgtėdamas iš paniūrų į savo žmoną, kuri nei gyva nei mirusi žiūrėjo nuleidusi staiga prakaito išmuktą kaktą į žemėlapi, beprasmiškai jį badydama pirštu.

— Kad, rodos, viskas buvo gerai... Klaidos negalėjo būti... — murmėjo ji nepakeldama akių.

— Klaidos negalėjo būti, tik mes po pusantros valandos kelio vėl grįžome prie savo buto durų! — suriko piktai Kanapėnas su įniršiu grėždamas mažai vėl ant didžiojo kelio. — O mes jau kalbėjome, kad netrukus pamatysime Chicagos priemiesčius, o vietoje Chicagos vėl tas pats Detroitas. Po velnių dar kartą, nesikeikiant!

Kai Kanapėnas taip siautėjo prie vairo, Pakranciai tyliai kvatojosi vienas kitam kumščiodami į šonus. Paskum Birutė ėmė užtarti Adėlę, kad klaidų visada pasitaiką, kad dar esą anksti, kad vistiek Chicagą dar būsią galima pasiekti laiku...

— Laiku, jei ta gudrioji galva negražins į Detroitą iš kitos pusės, — piktai atsakė Kanapėnas.

Bet „gudrioji galva“, ponai Kanapėnienė, po to atsitikimo prtilo ir daugiau savo vyrui nebediktavo iki pat Chicagos.

Išgykite virimo knygą
"TAUPIOJI VIREJA"

Knyga parušė p. H. Mačiulytė-Daugirdienė. "TAUPIOJI VIREJA" patiekia 300 įvairių valgių gaminto receptų, daugumoj pačios autorės išbandytų. Ją rasime, kaip pasigaminti mūsų mėgiamuosius lietuviškus valgius ir lietuvišką krupniką.

Knyga įrišta plastika. Ją atidarius, ji neužsiverčia. Tai šeiminiškams sudaro didelį parankumą. Knygos kaina \$2.00.

Užsakymus siųskite: "EGLUTES" Administracija, P. O. Box 22, Brockton, Mass.

KAI RADIJAS ŠAUKĖ
PRIE GINKLO

Karo pradžia ir sukilimas Lietuvoje prieš 10 metų

(Tęsinys iš pereinamo numerio)

Per didelį vargą, net grasindami, minią išsklaidom. Bet, nuvarai vienus, kiti atbėga. Niekas nieko kita, kaip pastatyt sargybinius gatvėje ant kampų, prie Laisvės Alėjos ir Duonelalčio gatvės. Dabar jau geriau, sargai į Daukanto gatvę nieko nepraleidžia. Pavojus sumažėjo. Užtai telefonai ramybės neduoda. Įsakau niekam per telefoną neplepėti. Vienintelis atsakymas:

— Klausykite radiojo!

O per tą radiją nieko neturime pasakyti. Patys nieko nežinom.

Po kiek laiko sargai iš gatvės sugrįžta. Pavojinga. Kautynės prasidėjo. Tokios ten kautynės: vienur kitur partizanai kariuomenę apšaudė, tai dabar bolševikai šaudė į kiekvieną pradėję, į kiekvieną pastebėtą žmogų lange. Ir gatvės ištuštėjo. Net kariuomenės jau mažiau. Aplink radiofoną, galima sakyti ramu. Tik kada nekada supyska šūviai, bet atėję žinios per telefoną kalba apie aršias kovas šančiuose, Viliampolėje, Aleksote, Senamiestyje ir prie geležinkelio stoties. Dabar ir mums pavojus didėja, kad koks išgama ant mūsų neužvestų.

Prisimenu, kad Paštų Valdyba turi ginklų sandėlį, iš kurio ginkluodavo provincijos paštų vežėjus. Paskambinu pažįstamiems į Centrinį Paštą ir prašau ginklų. Pažada. Nusiuoju tris vyrus. Po valandėlės jie skambina man, kad aš atiečiau pasirašyti už ginklus. Be mano parašo neišduosiu. Reikia eiti. Nueinu laimingai. Nors ir prasienukiau su kariuomenės daliniais, bet manęs neapšaudė.

Tačiau pašte man siūlo šautuvus, o aš pistoletų norėčiau. Su šautuvų glėbiais gatvė nepraeisi. O šautuvai būtų taip labai reikalingi. Pistoletų neduoda. Deramės pačiame ginklų sandėlyje. Žvilgtėjęs per petį

BALYS GRAZULIS

į savo vyrus pastebiu juos nesnaudžiant — man besiderant, jie krauna pistoletus ir šovinius į kišenes. Man belieka tik nukreipti paštininkų dėmesį kitur. Po poros minučių mano vyras rodo ženklus, kad jie jau pilni. Tada sakau, kad šautuvų mes ateisim sutemus ir išsiunčiu vyrus atgal. Pats dar lieku, norėdamas pridengti jų išėjimą. Bet niekas vagystės nepastebi. Tada išeinu ir aš.

Mano vyrų jau nematyti gatvėje. Gatvė tuščia. Tik pašto sodelyje prieš miesto sodą mėsą keli kareiviai. Ginklų jie neturi. Pašto partizanai jų neliečia. Kiek toliau Laisvės Alėja joja karininkas. Ant jo diržo didžiulis pistoletas. Šios progos nepraleisiu, tokio ginklo mums reikia. Kiek nuo jo atsilikę einu du jaunuoliai, dar pusbėrniai. Aplenkiau juos ir jau gretinuosi prie karininko, kai vienas vaikų užveda ranką man ant peties ir sako:

— Ponas, nelieskit jo, tai mūsų auka. Sekam jį iš senamiščių.

Nusišypsau ir atsilieku. Tuo metu jie puola karininką. Vienas griebia arkliai už apinasrio, o kitas už kojos karininkui ir verčia jį nuo arklio. Bekrisdamas karininkas spėja ištraukti pistoletą ir iššauti. Dabar abu raicijosi po gatvę. Karininkas stipresnis, jo ranka su pistoletu pamažu linksta į jaunuolio pilvą, o antrasis vis tebeleiko arkli. Jo veidas išbalęs. Dar sekundė ir abu du nušaus. Prišoku prie karininko ir šaukdamas "Mesk!" taikau pistoletą į jo galvą. Jis paleidžia pistoletą iš rankos ir abudu atsikelia.

— Nešauk, nešauk! — maldauja jis mane.

— Lipk ant arklio ir pradink! — sakau.

Bet jaunuoliai užprotestuoja. Arklio jie neduosiu, tai jų karo

grobis. Noriu juos įtikinti, kad su arkliu jie gatvę nepraeis, bet tuo tarpu nuo senamiščių atidarda tankų kolona. Greitai slepiamės gretinam kieme už aukštos lentų tvoros. Vienas jaunuolių laiko arklį, kitas pistoletą, o aš prispriju rusų prie tvoros.

— Suriksi, — nušausiu!

Tankai pravažiuoja. Tada paleiku jaunuolius su jų grobiu kieme, o pats grįžtu. Negaliu jų perkalbėti, kad rusų paleistų. Tesizino. Į Daukanto gatvę sukdamas matau, kad prie radiofono vartų stovi tankai. Bet šūvių nesigirdi. Eiti pro tankus į kiemą bijau. Smunku į vieną kiemą ir lipdamas per tvorą, kiemais artėju prie radiofono.

Užlipęs ant gretimo su radiofonu kiemo tvoros žiūriu — mano partizanai bėga per kiemą. Kiti jau kelintam kieme. Pasiveju paskutinįjį ir klausiu:

— Kas atsitiko?

Jis nežinąs. Štabo įgaliotinis staiga palieps pasitraukti. Visi, lyg be galvos, ir išbėga. Bėgu ir aš. Viename kieme užtinku štabo įgaliotinį. Su juo keli vyrai. Visi uždusę. Likusieji kituos kiemuos išsislapstę. Netoliese pyska šūviai.

— Kas atsitiko — klausiu štabo įgaliotinį.

— Kažkas paskambino telefonu, kad tankai važiuoja radiofono pulti. Netrukus ir tankų bildėsi išgirdom, — paaiškino jis. — Gintis būtų buvę ir beviltiška ir beprasmiška. O ir savo uždavinį radiofonas jau atliko, — pridūrė.

Gaila, kad taip baigėsi, bet ką bepadarysi. Pastoviniavę kieme einam į vieną butą palėpėje atsigeriti. Jis pilnas prisikimšęs žydų. Žiūrime vieni į kitus su dideliu nepasitikėjimu. Atsigeriam ir tylėdami stovim. Po kurio laiko aš sakau štabo įgaliotiniui, kad esiu pažvalgyti, kas dedasi radiofone. Jis pritaria ir sako:

(Bus daugiau)

NAUJIENA
PROZA

Algirdas Landsbergis, Adolfas Mekas, Jonas Mekas ir Leonas Lėtas yra šios knygos autoriai. Aštuonios novelės reprezentuoja kūrybą šių žvilgsnių, kurie yra išleisti 4 numeris žvilgsnių žurnalo, knygas Proza (pirmoji), Une revence (žalia ir sidabra), Semenikių idilės.

RASYKITE:

Gabija, 340 Union Ave.
Brooklyn 11, N. Y.

Knyga 128 psl., kaina 1.25

Keliai

Betarpis Karaliaučiaus vidaus vandens kelias yra Pragaras (Preglius), kuriame išsidriekęs ir pats Karaliaučiaus uostas. Pragaras yra navigabilus nuo žiočių iki Įsrutės t. y. 100 km. Šis vandens kelias pats iš savęs nesudaro nulemiančios svarbos Karaliaučiaus vandens kelių sistemoj. Daug svarbesnis yra Pragarų sujungimas Deime, Fridricho kanalu ir Gilija su Nemunu. Šiuo keliu Karaliaučius yra įjungtas į didžiąją ūkinę Dniepro — Nemuno arteriją, kuria įieškant Karaliaučiaus reikia padaryti 40 km. ilgesnį kelią, nei Klaipėdos uosto, tačiau, turint galvoj bendrą kelio ilgį iš tolimojo užnugario, tas vandens kelio ilgio skirtumas nesudaro opios vietos, norint visuotinio trafiko išsaugoti uostų apkrovimą išlyginti, jų veiklą derinti ir planuoti. Tas, žinoma, įmanoma tik tada, kada abu uostai yra vienoje administratyvinėje rankose ir būtent ty, kurie gyvena tų uostų užnagary. Tranzito atžvilgiu Klaipėda, Kaunas ir Karaliaučius yra vienos sistemos dalys, tartum būtų vieno didelio uosto trys baseinai, kiekvienas su savo paskirtim ir uždaviniu ir tik visi kartu dirbdami, gali išsaugoti ūkinį darnumą pirmoj vietoj visoje Nemuno upynio erdvėje, kas sudaro etnografinę Lietuvą, ir tolimesnį apimtį Nemuno — Dniepro sistemos erdvę.

Dniepro ir Nemuno sistema yra begalinės reikšmės veiksnys didžiulei juostai tarp Juodosios ir Baltijos jūrų, todėl taškai, pro kuriuos išeinama tuo keliu į jūrą, yra tarp savęs organiškame ryšyje. Jų negalima atskirti vieno nuo kito, nenorint pažeisti natūralios ūkinės tendencijos visoje tos magistralės erdvėje.

Prieš pirmąjį karą, du iš tų trijų "K" buvo vokiečių valstybės ribose t. y. Klaipėda ir Karaliaučius. Kadangi Karaliaučius turėjo ir šioji tokį užnagarį iš Prūsijos, buvo kaip uostas daugiau išplėtotas ir žymiai pajėgesnis. Ateinas Nemunu ir geležinkeliais tranzitas iš Nemuno upyno erdvės ir Ukrainos buvo kreipiamas per Karaliaučius ir upėmis į Karaliaučius atėdavo daugiau nei pusė per tą uostą eksportuojamų prekių. Todėl Klaipėda, nors ir būdama vandens kelių atžvilgiu nemažiau palankioji padėtyje, buvo neproporcingai nustumta, nes neturėdama savo užnugario liko labai neišsipletojusi. Rusų ūkio politika prie to Klaipėdos atsilikimo žymiai prisidėjo, stengdamasi visokiąs būdais Klaipėdos ir Karaliaučiaus išvengti. Mums apie tai vaizdžiai kalba neišmintingas rusų planas apeiti Klaipėdą ir Karaliaučius, Dubysą ir Ventą sujungus, per Ventspilį. Nemuno sistemos pajūrio uostams tik tas tekdavo, kiek rusai neišvengiamai turėjo jais naudotis, o su tuo Karaliaučiaus

uostas beveik susidorodavo, nustumdamas į Klaipėdą tik dalį miško eksporto.

GELEŽINKELIŲ tinklas yra žymiai palankesnis Karaliaučius nei Klaipėdai, nes į Karaliaučius subėga dvi svarbios linijos iš Ukrainos gilumos. Viena iš Bachmač per Minską — Vilnių — Kauną, jau anksčiau minėta ir kita Kasatin mazge išeinanti iš Odesos — Kijevo linijos, per Lietuvos Brastą atsiremia į Karaliaučius. Šiom dviem linijom prieš pirmąjį didįjį karą daug Ukrainos grūdų atsidurdavo Karaliaučiaus uoste, o per jį Vakarų Europoj, nes Ukrainiekieji Juodosios jūros uostai, viena, — nesugebė tiek perduoti laivams, antra, — susidaro daug ilgesnis kelias į svarbiausias Vakarų Europos rinkas ir, be to, dėl tų dviejų linijų palyginti gero stovio ir tiesumo, kelias į Juodąją jūrą nedaug buvo artimesnis, bent išlaikyti atžvilgiu.

Lietuviškasis užnagaris yra traukiamas prie Karaliaučiaus dviem pagrindinėm linijom: Saulių — Tauragės — Tilžės — Karaliaučiaus ir ypač Vilniaus — Kauno — Eitkunų — Karaliaučiaus.

Karaliaučiaus užnagaris.

Ir šiuo kart galime skirstyti trimis zonomis.

Pirmąją, vien Karaliaučius priklausan-

čią, zoną reikia laikyti Įsrutės — Gumbinės srities, su visa Suvalkijos dalimi, kuri, atsitolinusi nuo Nemuno, yra grynai sauskelų plote, t. y. kur transportas iki Nemuno, perkrovimas į laivus ir vežimas į Klaipėdą ar Karaliaučius būtų brangesnis, nei tiesiai geležinkelio į Karaliaučius, išvengiant brangaus perkrovimo.

Antroji zona sutampa su Klaipėdos antrąja zona ir, kaip minėta, iš tos zonos transportas geležinkeliais linksta į Karaliaučius, o transportas upėmis linksta į Klaipėdą.

Trečioji zona yra Ukrainos lygumos, kurios dėl abiejų minėtų geležinkelių yra Karaliaučius platesnės nei Klaipėdai. Ir čia galime tą patį pasakyti, būtent, jog sausumos keliai mieliau krypta į Karaliaučius, o vandens keliai į Klaipėdą, tačiau ryškus išsiskyrimo nėra ir žalinga vieno uosto veikla kitam turi būti išvengta planingu darbo paskirstymu.

Šiaip Karaliaučius, pačioje giliausioje įlankos vietoje, geografiškai prisiartina prie Ukrainos arčiau nei kiti Baltijos uostai. Konkurencija Karaliaučius ir Klaipėdai gali kilti tik iš Dancigo, prie Vislos žiočių t. y. antrosios arterijos iš Ukrainos. Turint tačiau galvoje užnugario galingą išsipleitimą ir neišmatuojamą turtingumą, o kitą vertus, geroką ūkinį vienašališkumą, Dancigo kon-

kurencija greičiausiai nebus kenksminga, nes, viena — visi trys uostai prie laimingo ūkinio išsipletojimo Ukrainoje bus pakankamai apkrauti, o antra — Nemuno kelias yra artimesnis, patogesnis ir lengviau tvarkomas bei gilinamas.

Pabaiga.

Per daug amžių nustumiama lietuvių tauta nuo savo pajūrio ir Nemuno žiočių, suranda progą šiame visuotiniame tų pakrantių sugriovime, destrukcijoje ir gyvenotojų pasikeitimuose vėl savo pajūrius atgauti kartu su abiem pagrindiniais išėjimais iš Nemuno per Klaipėdą ir Karaliaučius. Tai yra reikalinga ir Lietuvos pateisinamai egzistencijai ugdyti, ir tos erdvės saugumui bei ramumui ir taip pat kelių tarp Baltijos ir Juodosios jūrų darniam veikimui.

Mums lietuviams tatau yra gyvybinės reikšmės ir ūkinės ateities klausimas. Laisvi keliai ir uostai yra viena iš didžiųjų Lietuvos ūkinio tarpimo sąlygų, kuri leidžia savojo laivyno išugdytą ir gerą jo išnaudojimą. Turėdami galimybes laisvai eksploatuoti savo vandens ir sausumos kelius, sudarysime sąlygas Lietuvos pramonės kiliui ir išėjimui ir tarptautinę prekybą tarpininkaujant tarp rytų ir vakarų.

(Gėlas)

LIETUVIŲ ARCHYVAS

Lietuvos Istorijos Metraštis

BOLŠEVIZMO, NACIONALSOCIALIZMO, TREMTIES METAI

Redaguoja: Jonas LEONAS

46)

Vytauto Didžiojo Karo Muziejus rusų ir vokiečių okupacijų metais

GEN. STASYS RAŠTIKIS,
buv. Lietuvos Kariuomenės Vadas

(Tęsinys)

Muziejaus lankytojai.

Pirmiausia pažūrėkime, kiek kariškai istorinis muziejus turėjo lankytojų bolševikų okupacijos metais. Štai lentelė. Ji iš Karo Muziejaus lankytojų knygos:

Laikotarpiai	Karių Vyrų Mo- Ber- Mer- Iš	terų niukų gaičių viso
Nuo 1940. I. 1. iki 1940. VII. 25.	271 3.947 3.692 8.824	8.482 25.216
Nuo 1940. VII. 25. iki 1940. XII. 31.	3.439 1.200 562 316	568 6.085
Per 1940 metus iš viso.....	3.710 5.147 4.254 9.140	9.050 31.301
Nuo 1941. I. 1. iki 1941. II. 17.	1.559 25 6 70	56 1.716
Nuo 1941. II. 17. iki 1941. II. 24.	3.351 34 13 115	39 3.552
Nuo 1941. III. 24. iki 1941. IV. 7.	1.613 369 66 93	60 2.201
Nuo 1941. IV. 7. iki 1941. IV. 14.	852 — 2 —	854
Nuo 1941. IV. 14. iki 1941. V. 5.	1.910 101 68 67	19 2.165
Nuo 1941. V. 5. iki 1941. V. 12.	98 205 57 104	59 523
Nuo 1941. V. 12. iki 1941. V. 26.	279 548 332 337	298 1.794
Nuo 1941. V. 26. iki 1941. VI. 9.	330 735 309 164	105 1.643
Nuo 1941. VI. 9. iki 1941. VI. 22.	133 111 87 62	53- 446
Nuo 1941. I. 1. iki 1941. VI. 22.	10.125 2.128 940 1.012	689 14.894
Nuo 1940. VII. 25. iki 1941. VI. 22.	13.564 3.328 1.402 1.328	1.257 20.879

Taigi, per visą bolševikų okupacijos metų muziejų aplankė 20.879 lankytojai. Jei atsiminsime, kad tuo metu beveik visi lietuviai kariai iš Kauno buvo iškelti į Vilniaus kraštą ir muziejaus negalėjo lankyti, ir todėl muziejaus lankytojų skaičiuje pažymėti 13.564 kariai buvo ne lietuviai, bet rusai, tada gausime lietuvų lankytojų skaičių žymiai mažesni, t. y. tik 7.315.

O tuo tarpu 1938 metais Karo Muziejaus lankytojų buvo net 67.973, 1939 metais — 59.767; net per pirmąjį 1940 metų pusmetį, t. y. iki bolševikų okupacijos Karo Muziejų aplankė net 25.216 žmonių. Taigi, bolševizmo metais lankytojų buvo net devynius su viršum kartų mažiau, negu 1938 metais, aštuonis su viršum kartų mažiau negu 1939 metais, ir net beveik pusketvirto karto mažiau, negu tik per vieną pirmąjį 1940 metų pusmetį. Tai paaiškinamas pirmiausia tuo, kad bolševikų okupacijos metu muziejus dėl jo pertvarkymo ilgą laiką buvo uždarytas, o be to, prieš bolševikus nusiteikę lietuviai nesiveržė į muziejų todėl, kad jiems buvo skaudu ir neįdomu žiūrėti, ką bolševikai iš šios lietuvių šventovės buvo užsimoję padaryti ir ką jau buvo padarę.

Istorinėje Karo Muziejaus svečių knygoje, yra užsilikusių daug bolševikų atsiliepimų apie to muziejaus lankymą. Kai kurie užrašai yra gana ilgi, nes bolševikai, kaip žinoma, mėgdavo daug kalbėti ir daug rašyti. Viena tačiau tenka pabrėžti, kad visuose tuose atsiliepimuose nėra nei puolimų prieš Karo Muziejų, nei griežtos kritikos, nei iš viso visai neigiamų atsiliepimų. Tačiau kai kurie atsiliepimai yra gan įdomūs ir savotiški.

Štai keletas pavyzdžių:

1. Mūsų tautos senųjų istorinių kovų ir uždavinių istorija ras galingą vietą Tarybų Lietuvos istorijos rėmuose, ji susisieks su liaudies kovoms dėl savo teisių, kurios atvedė į liaudies laimėjimą. 1940. VIII. 15.

J. Paleckis.

2. ...Mano pageidavimas: greičiau baigti muziejaus reorganizaciją, apvalyti ji nuo buržuaziškai tautinio lukšto (ot buržuazno nacionalistiškos seluch), apsaugoti visas lietuvių tautos turtingas istorines praeities stebėtinas paslapis, rodančias brangenybes... 1941. m. sausio 24 d.

A. Silezniov. (vertimas iš rusų kalbos).

3. Muziejaus administracijai reikiu nuoširdžią padėką už parodomą, už raštingą paaiškinimą (za gramotnoje objasnienije), už mandarumą. Muziejus sudarė didelį įdomumą ir palieka gerą įspūdį (vertimas iš rusų kalbos).

1941. 3. 20. Inžinierius Amirashvili.

4. ...Mažutis, bet geras muziejus (malenkiy, no chorošiy muziej).

41. IV. 6. Karo gyd. K. Kokoškin, A. Saveljev, Kisieliov. 5. ...Ir didieji protai (bolšije umy) ir paprasti žmonės — lietuvių tautos patriotai dabar gali gyventi ir dirbti savo puikios Tėvynės laui.

41. 4. 20. Pulkininkas N. Klimkovič.

6. Jei nuėmėt Smetonos portretą, kodėl nenuėmėt raidžių? (Jesli sniali portret Smetony, počemu ne sniali bukvy?).

1941. VI. 21. Parašas neišskaitomas.

[Vairūs kiti reikalai.

Muziejaus sodelyje esančių paminklų ir biustų likimą ne vieną kartą svarstė švietimo komisaro paskirta kariškai istoriniam muziejui reorganizuoti komisija. Aišku, kad visi tie paminklai, kryžiai ir biustai ateityje būtų panaikinti, tačiau iš karto to daryti, bolševikai nedrįso ir todėl neskubėjo. Nuimti tik Antano Juozapavičiaus ir Povilo Lukšio biustai; komisijoje buvo balsų nuimti dar pirmoje eilėje pirmojo Lietuvos kariuomenės vado generolo žukausko biustą ir jo vieton pastatyti Vorosilovo ir nuimti Vlodo Putvinskio biustą, tačiau ir jie dar palikti. Numatyta 1941 metais ant buvusių paminklų pedestalus pastatyti Janonio ir Žemaitės biustus. Muziejaus vadovybės prašoma, LTSR dailininkų sąjunga šiam darbui rekomendavo: Janonio biustui — dailininką V. Grybą Jurbarkę, ir Žemaitės biustui —

Daugiau jautrumo mūsų karo invalidams

Vienas straipsnis, tilpęs Dirvoje apie mūsų Karo Invalidus, suindomino šiuo reikalu ir mane, abejingą bei šaltą žemaitį. Nesmagu, bet turiu prisipažinti, tik dabar sužinojęs net jų organizaciją čia pat Philadelphiaje esant. Nebūdamas nei visuomenininku nei žurnalistu nutariau vieną gražų sekmadienio popietį pats sąjungos būstinę aplankyti. E, kokia ten būstinė: tai tik kuklus būtelis ir labai kukliok miesto dalyje. Randu Tvarkūną, nors tokiu metu mūsų sveikųjų vargu ką nors namie neužtiktum. Juk tokiame gražiame orui esant kiekvienas stengiasi kur nors gamtoje pabuvoti. Jis man nepažįstamas, bet išsikalbame bičiuliškai. Fiziniai sužalotas, o dvasioje sveika asmenybė mane taip nuteikia, kad tuoj pajunti jam meilę ir pagarbą. Mintyse atsiduri Karo Muziejaus sodelyje Kaune ir lyg jį patį matai vakarinėje eisenoje link aukuro ramių, bet sunkiai linguojantį. Kokį įspūdį ana eisena ir kuklios, bet prasme gili, ceremonijos darydavo, visi juk puikiai prisimename.

Dalis tų pačių vyrų, karo veteranų, yra atsidūrę čia arba išsibarsė po visą pasaulį. Prisiimkime tik mes sveikieji visus pergyvenimus ligi atsidūrėme čia, palyginkime juos su fiziniai sužalotų asmenų sunkumais.

Nepriklausomybės kovose sveikieji likę ir žuvusieji iš mūsų jokios paramos jokį nelaukia, bet savo sveikatą mūsų bendram labui paaukojusieji, Karo Invalidai, turėtų būti mūsų globoje. Tikrumoje, deja, to nėra! Teisybė tie seni kariai, kurių iš viso apie 20 skaitoma, norėtų patys savo jėgomis gyvenimo pavidūje išsilaikyti, bet, varge

dailininką M. Menčinską. 1941 birželio pradžioje su šiais dailininkais jau pradėtas susirašinėjimas naujųjų biustų reikalu. Zuvusiųjų Lietuvos karių kriptą nebuvo paliesta, buvo tik uždaryta.

Nežinomojo Kareivio kapas ir paminklas žuvusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę stovėjo ramūs, tartum užmiršti. Tik retkarčiais prie jų pasirodydavo nežinomos lietuvių ar lietuvaitės rankos slapčiomis padėtos kuklios bent kelių gėlių puokštės.

Vieną kartą žydai komjaunuoliai kėsinosi išniekinti Nežinomojo Kareivio kapą. Bolševikinės šventės proga jie per komunistų partiją reikalavo leisti surengti šokių vakarą didžiojo Karo Muziejaus salėje. Muziejaus vadovybė pasipriešino tam sumanymui. Tada žydukai ir žydaitės, susirinkę į muziejaus sodelį, sumanė surengti šokių aikštelėje prie Nežinomojo Kareivio kapo. Muziejaus vadovybei teko padėti daug pastangų betarpiškai ir per komunistų partijos centrą, kol šis pavojus buvo pašalintas.

Toks pat jaunųjų žydų sumanymas buvo ir kitą kartą — 1941 m. birželio 14-15 d. per bolševikų okupacijos vienerių metų sukaktį. Kaip tik tuo metu, kada keliasdešimt tūkstančių nekalčių lietuvių buvo suminti ir žiauriai tremiami į Sibirą, ir kada visa Lietuva dėl šios naujos tragedijos liejo griaudžias ašaras, Kauno žydai komunistai keliose miesto aikštėse (Rotužės aikštėje ir kt.) buvo surengę viešus šokių pasidžiaugti ir pasityčioti iš lietuvių nelaimės. Norėta surengti tokius pat šokių ir prie Karo Muziejaus. Ačiū Dievui, ir šį kartą jiems nepavyko.

Laisvės kovų karo invalidų reikalai bolševikų okupacijos metu buvo apleisti. Jų garbės pareigos prie Nežinomojo Kareivio kapo ir prie paminklų žuvusiems už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę dėl suprantamų priežasčių negalėjo būti vykdomos. Jiems mokamos pensijos panaikintos. Greta Karo Muziejaus esantieji karo invalidų namai ir dirbtuvės nacionalizuoti. Graži tradicinė Lietuvos karo invalidų uniforma viešai negalėjo pasirodyti. Invalidų patriotinė nuotaika buvo prislėgta.

Lietuviams pradėjus attingiau priešintis bolševikams, ir kai kuriose įmonėse bei įstaigose prasidėjus didesniems brudėjimams prieš bolševikus, LTSR Komisarų Tarybos nutarimu, įmonėse ir įstaigose įvesta sustiprinta priežiūra ir sustiprinti budėjimai. Nuo lapkričio 6 budėjimai įvesti ir kariškai istoriniame muziejuje. Darbo dienomis budėta nuo 17 val. iki kitos dienos 9 valandos. Poilsio dienomis — nuo 9 val. iki 19 val. kaip darbo dienomis. Šniau budėdavo tik vienas tarnautojas. Nuo lapkričio 6 d. buvo skiriami du tarnautojai. Į budėtojų sąrašą įtraukinėti visi tarnautojai, išskyrus muziejaus direktorių.

(Bus daugiau)

mano, ar visiems jiems tas yra imanoma. Su kokių džiaugsmu ir pasididžiavimu Tvarkūnas pasakojo apie tą vienąjį karo invalidą, kuris net auto-taxi Brooklyne sėkmingai vairuoja, arba apie kitą tokį pat, kuris čia Philadelphiaje patekęs į vieną dirbtuvę ir pavyzdingu darbininku tapęs. Kitas vėl vienkankis, kur tai pajūryje nuo plūdymio šiukšlės šluotele rankuojas. Esas patenkintas, pats sau duoną užsidirbęs. Gyvenimas senam kariui šluotą, ir dar svetima, vieton šautuvo rankon jbruko. — Skaudu, bet ką daryti; juk ir mes sveikieji dažniausiai ne savo srityje dirbame. Na, bet visa tai yra tik gražioji medalio pusė. Esama ir tokių, kurių kūnas yra visai sunkiai sužalotas. Darban jų niekas jau nepriims, o net ir pastogės šio krašto retas drįs įsileisti. Vienas tokiu esąs dar Vokietijoje. Jis turįs net virš 70 kulų padarytų skylių. Šiuo metu vokiečiai chirurgai baigia priauginti iš jo paties rankos raumenų nosį ir tada mėginsias emigruoti. Džiaugiasi Tvarkūnas, bet kartu ir bijosi dėl jo ateities. Kiti du panašūs čia atvažiavę jau visu rimtumu šaukijasi pagalbos. Tačiau iš ko ir kaip!?

Jų organizacija mėginusi kreiptis į mus visus, bet iš to reali nauda tik \$21. — Daugiau jau nebemėginsia. Guodžiasi turį čia savo buv. globėją gen. Nagį. Deja, jis šiuo metu serga, o be to, jo medžiaginis pajėgumas mums gi yra puikiai suprantamas. Tuo būdu visa jų viltis turėtų likti mes visi, sveikieji. Aš esu tikras, kad šitas opus reikalas ateityje bus mūsų organizuotai sutvarkytas. Kol tai įvyks mes turime griebtis, kurios nors greitos akcijos ir tai savo privačia iniciatyva. Juk būtų mūsų gėdingas prasi-kaltimas prieš Tėviškę, jei mes jos buvusius gynėjus apleistume.

Prisiminus priežastis dėlko savo kraštą palikome ir dėlko čia atvažiavome, tas yra visai suprantama ir natūralu. Juk ne geresnio gyvenimo viliojami, ne praturtėti norėdami tai darėme, bet vylėmis galėsią pasauliui teisybę visą pasakyti ir greitai savo Tėvynei naudingesniais būti. Ne mes kalti esame jei reikalai klostėsi kitaip ir jei mes net išdavystę biauriui imame justi. Tačiau niekad neturime likti išdavikais mes patys savųjų siekių ir tikslų. Deja, ar tik nesama pavojaus kartais savo pareigas užmiršti. Jei tik geras maistas, minkštas — šiltas guolis ir žaislai, auto ir televizija mums berūpės, tai mes greitai liksimė be dvasios, be tikro veikdo ir ar nepanašėsime greitai

Liberalioji Amerikos lietuvių visuomenė žino, kad Draugo visuomenė žino Tėvų Marijonų Kongregacija. Bet, turbūt, tik maža tos visuomenės dalis te-žino, kad ta pati Kongregacija leidžia dar savaitinį laikraštį Laivą, skirtą religiniams dalykams. Tame savaitraštyje kartais pasitaiko straipsnių, į kuriuos verta atsiiepti ir liberalioje spaudoje. Pavyzdžiui toks straipsnis buvo Laivo birželio 16-tos dienos laidoje. Rašyta apie vienybę.

Autorius savo išvadas apie vienybę remia Apaštalo Petro raginimu būti vienos minties.

Autorius rašo: "Apaštalas Petras šios dienos (birželio 16-tos) lekcijoje skatina mus į vienybę maldoje. Vienybės atsiekimas yra didelis krikščioniško gyvenimo uždavinys".

Skyrimu Laive cituojamoje Apaštalo Petro lekcijoje paduota: "Būkite visi vienos minties maldoje, užjaučią, mylėkite brolius, būkite gailestingi" ir t.t.

Nesuprantama, kam čia pridėta žodis "maldoje", nes Ark. J. Skvirecke vertime to žodžio nėra. Angliškame katalikiškame vertime to žodžio "maldoje" irgi nėra. Tame vertime Petro žodžiai šitaip paduoti: "Finally, be all like-minded, compassionate, lovers of the brethren, merciful, humble" etc. Ar mūsų Marijonai nori būt ir už Apaštala Petra katalikiškesni, kad jo laisvą pripildė? Bet tiek to. Eisime prie vienybės klausimo.

Autorius pareiškia, kad vienybės reikalingumo nereikia nei įrodinėti. Todėl girdi:

"Verčiau reikia įsieti būdų, kokiais mes galėtume tapti labiau vieningi. Kai tik mes pajudiname vienybės klausimą, tuojau, tarsi kokia pavandeninė uola, iškyla kitas klausimas, kuris kludo vienybės pastangas. Kai kas nors pradeda kalbėti apie vienybę, tai kitas tuojau klausia: ar su savo vienybe tu manęs nepavergsi, neišnaudos, neprimesi man savo pažiūrų? Ir taip vienybės klausimas tempia paskui save visą daugybę klausimų, liečiančių tarpusavį žmonių sugyvenimą. Jau iš to mes matome, kad vienybės klausimo negali-

tiems, kurių mums net gaila kartais.

Patys tiek daug pergyvenę ir visko patyrę žinome ką gera ir jautri širdis reiškia. Nuoširdumu gi lietuvis jau iš seno net visai svetimiems pažįstamas, turėtų likti tokiu pat ir šiame krašte, pirmoje eilėje gi savie-siems. Karo Invalidai ir šiaip seni ar palieję mūsų širdis turėtų būti visi mūsų sveikųjų nuolat paremiami ar net ir išlaikomi.

Dėl Karo Invalidų asmeniškai aš darysiu taip: iš Liet. Tremt. Bendr. paimsiu eilę aukų lapų. Vienu aš pats parinksiu iš savo artimesniųjų asmenų, įskaitytinai save, o kitus pasiūsiu kitur gyvenantiems geriems bičiuliams. Esu tikras tokiame reikalui esant juos jautrius. Be to, jie galės ir iš savo artimesniųjų parinkti. Po mėnesio ar kito vėl tai kartočiau, kol šis reikalas mūsų visuomenininkų nebus suorganizuotas plačiu mastu. Toks kelias atrodo, šiuo tarpu, bus

Katalikiškas laikraštis apie vienybę

ma išspėsti taip pigiai ir taip paprastai, kaip daug kam norėtųsi. Vienybės darbas, iš to kurie jį dirba, reikalauja didelio subrendimo ir didelės kantrybės".

"Vienybė, kaip matome, nėra toks pigus dalykas. Jos negalima pastatyti ant žmonių vienybės, nes ir geriausios valios žmonių pažiūros yra įvairios ir nekarta skirtingos. Žmonių pažiūrų įvairumą mums gyvai patvaizduoja daugybės skirtingų kalbų buvimas pasaulyje. Įvairios žmonių grupės vis kiek kitaip tuos pačius daiktus vadiną. Bet skirtingos kalbos pačios vienos dar nėra tokia didelė vienybės kliūtis, kaip išsyk atrodo. Daug didesnė kliūtis yra skirtingi artimieji žmonių tikslai ir tiems tikslams siekti priemonės. Bet norėdami vienyti žmones mes neturime teisės reikalauoti, kad jie šių savo tikslų išsivadėtų. Visa tai turint galvoje netenka stebėtis, kad žmonės vieni-jantis pagrindas pakyla labai augš-tai".

Galop autorius pareiškia:

"Pasaulyje ir kiekvienoje tautoje yra daug skirtingų žmonių. Jie visi, — vieni žinodami, kiti nežinodami — Dievo valią vykdo. Jie yra begalinio Dievo turtingumo apraška žmonių tarpe. Norint juos suburti vienybėn ir kartu Dievo valios neižėisti, reikia juos jungti su visais teisėtais jų skirtingumais".

Šie išvedžiojimai yra tikra augštybės pakibusi teorija; visiškai nieko nepasakanti, ką daryti vienybės klausimu praktiniame gyvenime. Autorius sako, kad vardan vienybės negalima verstį žmonių išsivadėti savo skirtingų tikslų ir net skirtingų priemonių tiems tikslams siekti. Dėl to jis ir siūkia mes įsieti vienybės pagrindą augščiau, siūnia remtis Dievu.

Tačiau tas žmonių vienybės klausimo nei mažesnėje bendruomenėje, nei tautoje, juo labiau pasaulyje, visiškai neišsprendžia. Tuo pačiu Dievu, ir teorijoje vienodai suprantamu ir net vienodai tikimu Dievu besiremia žmonės praktikoje visdėlto dažnai esti labai nevieningi. Ar maža pasaulyje, pavyzdžiui, ištisai katalikiškų tautų, kuriose tačiau nėra vienybės? Argi ilgaiasias pasaulio istorijoje karas — šimtmetis karas, trukęs nuo 1337 iki 1453 metų, — vyko ne tarp dviejų tuo metu katalikiš-

NAUJIENA

JUOZAS KRUMINAS

NAKTIS VIRŠUM ŠIRDIES

Apsysaka, vaizduojanti dviejų žmonių, vyro ir moters, jausmų konfliktų niuansus, dvasinius apsisprendimus ir tragiškų įvykių pasekmes. 141 psl., kaina \$1.50. Knygos Bičiulių Klubo nariai, įmokėję \$5.00 metinį mokestį, šią knygą gauna už \$1.00, taip pat gauna naujausias Jurgio Savickio, Nelės Mazalaitės, Jurgio Jankaus, Liudo Dovydeno ir kitų žymiausių autorių grožinės literatūros knygas. Rašykite į Knygos Bičiulių Klubo narius ir metinį \$5.00 mokestį siųskite šiuo adresu:

G A B I J A
Brooklyn 11, N. Y.
340 Union Avenue,

greičiausias. Tikiuos, kad ir iš skaitytojų tą patį paseks, o gal geresnio dar ką sugalvos. Aukais reikia siųsti:

Lietuvių Tremtinių Karo Invalidų Sąjunga, Bronius Tvar-kūnas, 454 N. Marshall St., Philadelphia 23, Pa.

Būtų malonu išgirsti šiuo klausimu dar daugiau nuomonių.

J. Mockus

ky šalių, Anglijos ir Prancūzijos O prisiminkime lenkų — lietuvių santykius? Arba pasižiūrėkime ir dar dabar į "vienybę" Amerikoje tarp įvairių tautybių katalikų. Argi, sakysime, lietuviai nėra kitų, gausingesnių arba agresingesnių tautybių katalikų įvairiais būdais lenkiami išsivadėti kai kurių savo tautinių tikslų ir tiems tikslams siekti priemonių? Mums svarbu išlaikyti savo tautiškumą. Tam tikslui mes norime išsaugoti ir savo kalbą — ne tik patys sau, bet ir savo būsimoms kartoms. O kas dedasi kaikiuriose bažnyčiose? Dėl to jau pasireiškia nevienybė ir kova net tarp geriausių katalikų... Tai kokia gi reikšmė tos teorijos, kad vienybės pagrindas yra augštybėse?

Man atrodo, kad vienybės ugdymo reikia tuo tarpu žemiškesniuose dalykuose. Jei čia nebūsim vieni kitų atžvilgiu kiek liberališkesni, tolerantesni, tai mūsų nesutikimai dėl tų artimesnių, žemiškesnių dalykų visada bus taip mus apgulę, kad per juos negalėsime nei įžiūrėti, kur nors augščiau esamų vienybės pagrindų...

Liberalas

DIRVĄ UŽSISAKYTI

galima ir šiandien, nėra reikalo laukti nei metų, nei mėnesio pabaigos!

Seniausias ir gražiausias iliustruotas lietuviškos minties žurnalas.

MARGUTIS

Isteigė kompozitorius

A. VANAGAITIS

Kaina metams \$2.00

Susipažinti siunčiamas

dovanai.

6755 So. Western Ave.

Chicago 36, Ill.

KAS DEDASI. LIETUVOJE

Vokiečių spaudoje paskutiniu metu pasirodė visa eilė straipsnių apie grįžusius vokiečius. Tuose straipsniuose gana šiltai atsiliepiama apie Lietuvą ir lietuvių, išgelbėjusių daugelį Rytprūsių gyventojų gyvybę. Tuose aprašymuose pateikiama nemaža informacijų apie nūdienį gyvenimą Lietuvoje.

TREMTIS, norėdama savo skaitytojams informaciją pateikti iš pirmojo šaltinio, pasistengė susisiekti su Friedlando stovykloje įkurdinamais vokiečiais, prieš porą mėnesių išvykusiais iš Lietuvos.

Retai maloni staigmena — grįžusieji kalba lietuviškai.

Prie stovyklos rajono stovi policija ir niekas čia be svarbaus reikalo neįleidžiamas. Tačiau pasisakius, kad norima pasikalbėti su iš Lietuvos atvykusiais vokiečiais ir tas informacijas pateikti lietuviško laikraščio skaitytojams, stovyklos administracija išdavė raštelį, įgalinantį lankytis tuose barakuose ir kalbėtis su grįžusiais iš anapus geležinės uždangos.

— Gera diena, — bandome lietuviškai užkalbinti grįžusius. — Gera diena, — pasigirsta atsakymas: — Tai iš kur būsit, kad kalbat lietuviškai? — pasigirsta lietuvių kalba klausimai.

— Iš Lietuvos, tik prieš aštuonerius metus, o jūs, girdėjom, tik dabar grįžot.

Greit užsimezga nuosirdus pokalbis. Visi kalba lietuviškai.

Didžiūma grįžusiųjų yra vyresnio amžiaus moterys su paaugliais vaikais bei mergytėmis, kurių amžius gali būti tarp 8-15 metų. Vienas kitas vyriškis. Susitūpię kalba su akcentu, tačiau jaunimas dažniausiai kalba gana gražiai lietuviškai. Kai kurie, atrodo, lietuviškai, niekada nekalbėję kita kalba.

Nūdienio gyvenimo Lietuvoje vaizdai.

Pirmiausia tenka kalbėtis su eile grįžusių, kurie ir kurios gyvena šiaurinėje Lietuvoje, apie Šaulius, Žagarę, Linkuvą, Biržus, Panevėžį, Joniškį.

— Aš gyvenau pas ūkininką netoli Linkuvos, — gražiai lietuviškai pradeda pasakoti vokiečiai.

Prie jos prisijungia keli berniukai ir pora moterų. Kalba vienas per kitą. Kiekvienas nori papasakoti, kaip atrodo gyvenimas Lietuvoje, ką teko matyti, kas teko išgyventi.

Partizanų daina sekmadienio vidurdienį.

Paklausti, ar nėra girdėję apie lietuvių partizanus, dažnas grįžusiųjų pasisako ne tik girdėję, bet ir matė lietuvių laisvės kovotojus, gyvenančius miškuose, kaimuose, miestuose. Partizanai — susidaro vaizdas iš pasakojimų — gyvena visur ir niekur. Staiga jie, kaip iš žemės išdygę pasirodo, staiga ir dingsta. — Pernai, t. y. 1950 metų vasarą, — pasakoja vyriškis per 20 metų amžiaus, — vieną sek-

madienį, patį vidurdienį, Linkuvos miestely pasigirdo lietuviška daina. Kai pažvelgėm pro langą, pamatėm žygiuojančius keturis partizanus, vilkinčius karinėmis uniformomis. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad tos uniformos yra nepriklausomos Lietuvos kariuomenės. Taigi tie keturi vyrai, ginkluoti granatomis, pistoletais ir automatiniais ginklais, kurių vienas net du turėjo, žygiavo per Linkuvą dainuodami lietuvišką dainą: "Kur mes nukeliausim, nakvynėlę gausim..."

— Bet jie, — įsiterpia kitas grįžusis, — prieš eidami per Linkuvą sutiko vietos vykdymo komiteto pirmininką, kuris girtas važiuo automobiliu, vairuojamą soferio. Partizanai rankos mostu sulaukė mašiną. Girtasis pareigūnas, nieko nežinodamas, kas bus mašiną sulaukęs, ištiesia partijos bilietą ir rodo. Partizanai paskaito ir sako: — Kaip tik tas pats, kurio mes jieskom.

— Ir išsodino iš mašinos, o soferiui liepė važiuoti, — pasakojimą tęsia pirmasis.

Paskiau, grįžusiųjų pasakojimu, partizanai peržygiuoja per Linkuvą, užėina į pradinę mokyklą, kurios mokytoja buvusi užmaniusi organizuoti komjaunimą. Partizanai mokytoją suriša. Ši mano, kad jau baigtas gyvenimas. Tačiau partizanai nieko jai nedaro, tik įspėja, kad liautųsi su komjaunimo organizavimu ir, surišę ją paleidę, išėina. Kiek paėjęję nusimaudo upelį ir nužygiuoja linkui miško.

Dėkoja Stalinui už maistą...

Nors partizanų gyvenimas gana sunkus ir apsuptas didelių pavojų, nuolat įvyksta susirėmimų su milicija, ir tų susirėmimų pasėkoje būva aukų, bet lietuvių partizanai dažnai iškrečia ir pokštų. Partizanai gana dažnai sulaiko vežėjus su maisto produktais, ypač iš pienučių sviestą vežančius, ir viską atima. Pvz., praėjusiais metais vasarą į Pernaravą vietos komunistų patikėtiniui vežant kolchozinį sviestą, pakeliui vežėją sulaikė partizanai, įsakė lipti iš vežimo ir patys su sviestu ir arkliu nuriudėjo miškan. Sekančią dieną anksti rytą arklys su vežimu buvo grąžintas su šiočia padėkos iškaba: "Ačiū tėviui Stalinui už specialų maisto davimą".

Partizanai kalbasi su milicininkais.

Grįžusi moteris pasakoja savo pergyvenimą partizanams praėjusiais metais susitikus su milicija Pernaravoje, Raseinių apskrity.

— Paš mus dienos metu užėjo du vyrai. Užėję jie paprašė maisto. Mums ir šeiminei, pas kurią gyvenom, besikalbant su ūžia motociklas. Mes visos išsigandom, kad bus blogai. Gi tie du vyrai, kurie vilkėjo civiliai, stuktėlėjo vienas kitam alkūnėmis ir nebando slėptis. Priešingai, rankose žaisdami pistoletais įjiedu išėina kieman ir užrėkia ant milicininkų: "O ko čia jūs?" — O jūs, — čia nusikeičia milicininkai, — norit patekti į mūsų

rankas.

Buvo du milicininkai ir du partizanai, pistoletus rankose laikę. Šie ramiai atsako: — Labai prašom mus paimti. O jei ir paimsit, tai žinokit, kad iš jūs giminės nė vieno neliks.

Pasikoluoja milicininkai su partizanais ir sėdę į motociklą nuvažiavo, o partizanai į mišką.

Brolis užkasa nužudytą brolį.

Prie Žagarės, Biliūnų kaime gyvenusi vokiečių su maža mergyte pasakoja gana tragišką vaizdą. Miške partizanai turėjo gerai įrengtą bunkerį ir jame gyvenę. 10 vyrų ir dvi moterys, kurioms grėsė išvežimas. Viena jų, paš gimines palikusi 5 metų berniuką, prisijungė prie partizanų. Tačiau 1950 metais tasai partizanų bunkeris buvo aptiktas ir visi išžudyti. Išžudytuosius atvežė Žagarėn ir, nuogus išrengę, suguldė priešais milicijos būstinę.

Milicija išaiškino, kad vieno nužudytųjų brolis nebuvo partizanuose ir gyveno ūky. Ji jį pasikvietė ir pareikalavo užkasti nužudytuosius. Visi nužudytieji partizanai buvo nuvežti į duobes prie latvių kapinių Žagarėje ir čia brolis buvo priverstas užkasti savo nužudytą brolį ir jo likimo bendrus partizanus. Po to brolis buvo suimtas ir išvežtas Rusijon.

(Bus daugiau)

RETI SVEČIAI CLEVELANDE

(Atkelta iš 5-to pusl.)

ten tapo įkurtas Montesori metodo vaiku darželis — mokyklėlė, kuriai vadovavo Marija Varnienė ir jai talkininkavo D. Petrutyte, pradžios mokykla, gimnazija, prekybos mokykla, visuomenės universitetas, Dramos Mėgėjų Studija — Teatras, įvairūs kursai ir meniškai pajėgus Liaudies Dainų ir Tautinių Šokių Sambūris, kuris sėkmingai koncertavo ne tik vietoje, bet ir kitose lietuvių bendruomenėse. Ravensburge Adomas Varnas atšventė net dvejopus sukaktuves — 70 metų amžiaus ir 40 metų kūrybinio darbo. Ta proga Adomas Varnas, padedant tiems dailininkams bei kultūrininkams, Ravensburge suruošė savo dailės kūrybos simbolinę parodą. Adomas Varnas, vadovaudamas Ravensburgo lietuvių Tremtinių Bendruomenei, į jos reikalų tvarkymą įdėjo daug darbo, energijos ir širdies. Tautiečiai, aukštai vertindami savo vadovo pastangas, Adomui Varnui pačiam pasitraukus iš tų pareigų, jį išrinko savos bendruomenės garbės pirmininku.

Vyt. Brazilius

Vytauto A. Brazilio

AŠ LAIKIAU PAMALDAS UŽ STALINĄ
Idomus stačiatikių dvisėklis pasipaskojimas. 60 puslapių Galima užsisakyti Dirvoje, siunsknygelė. Kaina — 50 centų. Šiant 50c pašto ženklais, arba \$1.00 už dvi

Kaip pažinti Mažosios Lietuvos problemas

Kada buvo rūpestis, kaip Mažajai Lietuvai susijungti su vadinama Didžiąja Lietuva. 1923 metais to klausimo bent dalelė buvo teigiamai išspręsta. Pasakui buvo daug rūpestio, kaip tą susijungimą išlaikyti ir stiprinti. O dabar?

Dabar tai lyg kokia pikta patyčia — atrodo, lyg visa Mažosios Lietuvos problema yra tik ta, ar jos atstovas pateks kada nors į visų lietuvių bendrą Vyriausią Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, ar ne... Jei anksčiau rūpestis dėl Mažosios Lietuvos kėlė svetimų jėgos, tai dabar ši apgallėtina pagarsėjusi problema išbujojo jau mūsų pačių kaikiurių keisto užsispyrimo dėka...

Bet, vistiek, kaip keista ir nenatūrali tai būtų problema, ji, palyginti, yra mažutė prieš tikrąsias Mažosios Lietuvos problemas ir prieš tuos pavojus, kurie gresia jai ateityje. Gaila ir negerai, kad tokia, palyginti, smulkmena mums tuos svarbesnius dalykus lyg ir užstoja. Taip ir norėtusi suukti — greičiau išsprendkit teigiamai tą mažąjį klausimą, kad jis nekludytų matyti svarbesnius!

O tų svarbesnių išties labai daug. Tos pačios jėgos, su kuriomis teko grumtis per keliolika bendro gyvenimo metų, nesnaudžia ir šiandien. "Daug kas labai nenorėtų, kad atsikeltų, v i s a Mažoji Lietuva ir susijungtų su Didžiąja Lietuva" — taip sako...

...Taip sako leidėjai vieno, daugeliui gal dar nežinomo laikraščio, kurio vardas yra Keleivis. Tai ne Bostono Keleivis, o visai kitas, Mažosios Lietuvos tautiečių leidžiamas Keleivis, kuris išėina tuo tarpu dar nereguliariai, bet kuris šiuo metu yra neabejotinai geriausias šalies lietuvių problemoms. Kad taip yra, nesunku įsitikinti tik pa-varčius paskutinįjį jo trigubą numerį (1951 m. gegužės — birželio — liepos). Mes čia nekartosime jo turinio, tik pabrėžiame, kad, kas jaučiasi nuosirdžiai susirūpinęs Mažosios Lietuvos klausimais, tam šis žinių lobynas tuo klausimu yra būtinas turėti po ranka.

Kaip jį pasiekti. Labai paprasta. Adresas yra toks Mr. A.

Puskepalaitis, Paul Hoeschstr. 10, (13b) Muenchen — Pasing, Germany. Nupirk pašte tris tarptautinius pašto kuponus, įdėkit į laišką nurodydami savo adresą (dar bent vieną kuponą būtų teisinga pridėti už persiuntimą) ir gausite Keleivį. Nu-siuntę 10 kuponų, galite gauti (jei dar turės) visus numerius nuo pradžios. Toliau jau iš ten

matysite, kaip palaikyti tolimesnius ryšius.

Mažosios Lietuvos bičiulių — palaidų ir net organizuotų — yra nemaža. Šalia kitos paramos, kurią jie kartais teikia paskirti tam reikalui, ir ši parama bus labai svarbi. O kas paskaitys Mažosios Lietuvos Keleivį, tas bent jau aiškiai žinos, nuo pradžios. Toliau jau iš ten kieno yra bičiulis ir kodėl yra.

Vasario 16-osios atgarsiai Floridoj

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukaktis Miamiye šiemet buvo paminėta iš tikrųjų gražiai ir įspūdingai. Apie tai jau buvo nemažai rašyta, o dar daugiau kalbėta.

Deja, pasigirdo ir neigiamų atgarsių. Kadangi ateityje jie čia gali turėti žalingos įtakos, norisi nors trumpai atsiliepti.

Stambiausias minėjimo muzintojas buvo "Svečias" iš Bostono, kuris "Keleivyje" (Nr. 10) pažėrė daug piktų prasimanymų visi Miami lietuviai. Todėl jiems, ypač jų atstovams, ir priklauso už tai visa garbė ir padėka. Miamičiai minėjime gausingai dalyvavo ir dosniai aukoję ne kokių nors pažadų viliojami (gubernatorius, dainininkės ir t.t.), bet patriotinės pareigos šaukiami.

Rasa

PAIEŠKOJIMAI

JIESKOMI GIMINĖS

B u t k ū Stasio ir Juozo palikimo reikalui.

New Yorko Valst. skirtinguose miestuose mirė broliai Stasys ir Juozas B u t k a i. Tikrų davinų apie jų kilimą iš Lietuvos ir giminytės ryšius nėra. Bet iš kai kurių surinktu žinių spėjama, kad Lietuvoje dar apie 1938 metus buvo gyvi jų brolis Adomas ir sesuo Darata, o gal dar ir Marė. Minimos tokios vietovės Lietuvoje kaip Kruopiai, Labuna (Labunava?), Kėdainių apskr. ir Babtai, Kauno apskr. Adomas lyg buvo vedęs Marijoną Kalvaitę, bet galėjo būti ir kitaip, būtent, kad Marijona Butkus (Butkiūtė) ištėkėjo už Adomo Kalvaicio.

Jei čia, Jungtinėse Valstybėse, ar kur kitur atsirastų jų giminių arba juos gerai pažįstančių ir galinčių mums padėti žiniomis byloms išaiškinti, prašome skubiai atsiliepti šiuo adresu: Consulate General of Lithuania, 41 W. 82nd Street, New York.

•PAKELIUI Į MIRTĮ —

B. Gaidžiūno aprašymai apie pergyvenimus vokiečių kalinimuose. 231 pusl. Kaina \$1.00

DIRVOJ GALIMA GAUTI naują knygėlę vaikams "Lapės pasaka" (\$1.10), J. Krumino romanas "Naktis viršum širdies" (\$1.50) ir V. Pėteraičio mažasis lietuvių angl. žodynas (\$2.00).

DIRVOS ATSTOVAI

i kuriuos galima kreiptis visais DIRVOS prenumeratos ir skelbimų reikalais:

Baltimore, Md.

Antanas Česonis, 620 W. Cross St.

So. Boston, Mass.

Brunonas Kalvaitis, 545 East Broadway.

Brockton, Mass.

Baciulis A., 81 Sawtel Ave.

Chicago, Ill.

Jonas Papienas, 4416 So. Hermitage Ave. YA 7-0191

Dayton, Ohio

J. A. Urbonas, 1302 Lamar St.

Detroit, Mich.

L. Bulgarskas, 7313 Navy Ave.

Newark, New Jersey

A. S. Trečiokas, 314 Walnut St.

New Yorke - Brooklyne

Antanas Sodaitis, 57-56 63rd St., Maspeth, N. Y.

Waterbury, Conn.

Vladas Varneckas, 2157 N. Main St.

Hamilton, Canada

Bronius Vengrys, 227 Brant St.

Montreal, Canada

Stepas Kęsgaila, 6882 Beaulieu St.

Toronto, Canada

Jonas Paršeliūnas, 514 Euclid Ave.

Anglijoje

J. Mašanauškas, 58 Neufield Rd., Coventry, Warwick's

Australijoje

Povilas Lukošius, Box 1665 M, G.P.O., Adelaide, S. A.

Venecueloje

Antanas Diržys, c/o Crisalerias Nacionales, S. A. Apartado 4532, Maracay.

Gubernatorius Dewey būdamas Japonijoje apsilankė pas gen. Ridgway, kuris jam rodo telegramas, gautas ryšium su paliaubų derybomis. Po to Dewey nuakrido į Korėją, kur tarp kita ko matėsi ir su Pietinės Korėjos prezidentu.

Clevelande IR APYLINKĖSE

LIETUVIŲ KULTŪRINIŲ DARŽELIŲ DRAUGIJOS SUSIRINKIMAS

Pirmadienį, liepos 16 d., 8:00 val. vak. Lietuvių salėje šaukiamas Lietuvių Kult. Darželių D-jos susirinkimas. Bus pasitarimas liepos 22 d. šventės reikalui.

Šiuo metu Darželių S-goje (beimiai) pergyvenamas ne visai normalus laikotarpis: neseniai mirė ilgus metus buvęs pirmininkas. Jo pareigas laikinai eina garbės pirmininkas. Moterų sekcija jau persitvarkė savo vadovybę ir mums ypač malonu pažymėti, kad Clevelando Kult. Darž. S-gos moterų sekcijos pirmininke dabar išrinkta lietuvė grupės atstovė Ona Micheličienė (ligi šiol pirmininkavo žydų grupės atstovė). Ji dabar imasi iniciatyvą šaukti ir ateinančio pirmadienio susirinkimą, kadangi lietuvų grupės pirmininkas J. Brazauskas šiuo metu serga ir tebėra ligoninėje.

PATVIRTINTAS NAUJAS SKAUTŲ VIETININKAS

Birželio 12 dieną įvykusiame Clevelando skautų vienetų vadų ir skautininkų susirinkime skautų vietininku Clevelande išrinktas skautin. Z. Dučmanas. Birželio 30 d. Vyr. Skautininko raštu jis tose pareigose patvirtintas. Vietininko adresas: 1447 East 65 St.

3 ŠEIMŲ NAMAS

su baldais, gerą vietą. Be to, atskirai parduodami geri langai. J. Petrošius, 3741 E. 93 St.

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba raudonai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERSIS, dėl apkaizavimo, ko visada reikalauja apdraudos kompanijos pirm, ne-gu išmoka už nuostolius.

P. J. KERSIS
609-12 Society for Saving Bld.
Telef.: MAIN 1-1773.
Rezidencija: PENINSULA 2521

Mūsų specialybė virtučių, vonių, arkų ir spalvotų langų PERTAISYMAS

Taip pat popieriuojame arba dažome kambarius

K. ŠTAUPAS

16908 Endora Rd. KE 1-8794

SUOPIS FURNITURE

6921 Wade Park

EX 1-0911

Visokių rūšių baldai ir elektriniai bei kitoki reikmenys virtuvei ir kiekvienam Jūsų buto kambariui

ZEMOS KAINOS — MALONUS PATARNAVIMAS

Patogi vieta apsipirkti lietuviams naujakuriams
lietuviškoje krautuvėje

TEISININKŲ NUTARIMAI

Šį sekmadienį įvykusiame Liet. Teis. D-jos Užs. Clevelando skyriaus susirinkime nutarta siūlyti, kad draugijos centro organai būtų renkami iš Chicagoje gyvenančių liet. teisininkų tarpų ir kad rinkimai būtų atliekami visuotiniu balsavimu skyriuose bei tų balsavimų duomenys skyriuose patikrinti būtų pranešti rinkimų komisijai. Taip pat nutarta įsijungti į sergančių bei šiaip paramos reikalingų liet. teisininkų šelpimo darbą, kurį jau 19 mėnesių veikliai vykdo Chicago skyrius. Tam tikslui susirinkusieji nutarė skirti bent po 1 dolerį kas mėnuo ir čia pat jau sudėjo 36 dolerius (kai kurie sumokėjo už visą pusmetį iš karto). Susirinkime nedalyvavusieji savo auką gali įteikti skyriaus išdėdinkui V. Rasteniui Dirvos redakcijoje. Čia pat galima sumokėti ir nario mokesį, kurio dydis nustatytas 25 centai mėnesiui (skaitant nuo liepos 1 d.). Narių mokesčiai bus naudojami skyriaus administracinėms išlaidoms. Numatyta netrukus surengti viešų paskaitų ir neviešų pokalbių teisininkams įdomiais klausimais vien narių tarpe.

SLA ir TARYBOS GEGUŽINĖS

perėitą sekmadienį, nors ir buvo palankūs oras, turėjo tenkintis per pus padalinta publika: abiejose svečių skaičius siekė po porą šimtų, bet dalis apsilankė ten ir ten. Abieji rengėjai apgailestavo neapsižiūrėjimą, kad toki du parengimai sutapo tą pačią dieną. SLA gegužinė apsilankė pilsburghiečiai — Pov. Dargis, SLA centro vicepirmininkas, kuris gegužinės viešojo kalboje dalyviams pareiškė pasveikinimą, jo brolis Jonas Dargis ir J. Virbalis. SLA gegužinėje daugiau buvo vyresniųjų, Tarybos — daugiau naujakurių jaunimo.

LANKESI STOSKIENE SU SESERIA

Šiomis dienomis Clevelande lankėsi Petronė Stoskienė, garsiosios dainininkės Polinos Stoskiūtės motina ir jos sesuo Julija Styles. Lydimos dabar Clevelande viešinio floridiečio J. Verbelos jos apsilankė Dirvos redakcijoje ir dalyvavo Algirdo Samo — N. Mikeliūnės vestuvėse.

JIESKAU KAMBARIO

su visu išlaikymu. Prašau pranešti: Jo. Suveikis, 646 E. 97 St., Cleveland 8, Ohio.

SAMO — MIKELIONYTĖS VESTUVĖS

sutraukė svečių bene daugiau, kaip abi sekmadienio gegužinės, drauge suėjus. Ir dienos metu, 10 val. šeštadienį šliubo metu Naujosios parapijos bažnyčia buvo pilna, kaip šventadienio pamaldose (giedojo solistas ir čiurlioniečių vyrų choras), o pokilyje, kuris įvyko slovenų salėje dalyvavo apie 500 svečių. Jaunieji ir jų tėvai susilaukė tokio didelio draugiškumo pareiškimo, atrodė tuo tikrai nužiuginti. Pokylio nuotaka buvo labai gyva ir visi nuosirdžiai sveikino naują jaunosios lietuvių kartos šeimą.

Filmų aiškinimas ir įvairūs didinimai iš negatyvų. Galite gauti geriausių Kodak filmų. Kreiptis: B. Gaidžiūnas, 6820 Superior Ave. (Dirva) nuo 7 val. iki 5 val. p. p. ir 1234 East 89 St. nuo 6 v. vak.

Naujas žodynas

V. Pėteraičio

"Mažasis lietuviškai - angliskasis žodynas"

Kaina \$2.00.

Mes duodam ir iškeičiam Eagle Stamps

THE MAY CO'S Cool BASEMENT.

LIEPOS IŠPARDAVIMAS!

Kūdikio ir vaikų apranga

Vaikiški naujoviškai dryžuoti eglutė austi medvilniniai sportiniai švarkai

1.00

Specialus pirkinys!

1.99 "Baby Mitzi"

VASARINĖS

Suknelės

1.25

Vaikiškos 25 c. vertės baltos megztos medvilninės kelnaitės

6 uz \$1

Gero darbo medvilninės megztos kelnaitės vaikams — baltos. Dydziai 4-6-8. Visos puikios rūšies.

Tot 3-jų dalių medviln. raukto krepo pižamos

1.69

Susegamo stiliaus 3-jų dalių pižamos su 2 porom kelnų. Spalvingas, naujoviškas žaismingas spaudinys. Dydziai tik 1 ir 2.

Lengvos vasarinės medžiagos, garsios "Baby Mitzi" firmos projektuotos suknelės puoš jūsų mergaitę kaip lėlę! Kaikuriuos atviromis nugaromis. Dydziai nuo 9 mėnesių iki 18 mėn.

Vaikiški 69 ir 89 c madingi polo marškiniai

2 uz \$1

Dryžuoti ar ištisinės spalvos šie linksmi ir ryškūs spalvų yra puikūs mažiems. Dydziai nuo 3 iki 6. Truputį dydingi.

1.19 sanforizuotos boksinių kelnės

Vasarinių spalvų boksinių kelnės su elastinga juosta mažoms mergaitėms ir berniukams. Dydziai nuo 3 iki 6.

KUDIKIŲ APRANGOS REIKMENYS

Enterprise aliumininiai bonkų stelerizuotojai,	3.00
telpa 7 bonkos	
Nazareth medvilnės marškiniai	2 uz \$1
Vasariniai be rankovių švarkai, dydz. 2-6	2 uz \$1
Rubeno švarkeliai be rankovių	2 uz \$1
Tot dvigubo storio treningo kelnės, 2 iki 6	29c
Beacono vystyklai, 30x40"	79c
Pepperl primamieji vystyklai, 27x36"	2 uz \$1
Užtraukiami plastikiniai matracų užvalkalai	1.99
Skalbama kedutės paduškaitė	1.69
3-jų dalių autovo komplektas, gr. vilnos	2.99
Flaneliniai kimono ar suknelės	59c
Beacon dirbt. satino vystyklai, 36x50"	1.99
Plonos Filipinijos baltos suknelės	1.00
Plono dirbt. šilko satino komforto kaml.	5.15
Paukštakinės spalvos kelnaitės, 27x27" dydžio tūz.	2.99
Curity ir Chix kelnaitės, 21x40", antrarūšės	tūz. 3.59

Užsakymai paštu ar telefonu — CHerry 1-3000 Basement Kiddie's and Infants Department

APLANKYKIME AKRONĄ

Geriausis vaikams dovana — vaikų mėnesinis žurnalas

Kaina: Amerikoje, \$3.00; kitur — \$3.50
Pinigus ir užsakymus siųskite:
EGLUTĖ, P. O. Box 22,
Montello Station, Brockton 68, Mass.

DINGO

Mėlynas paukštis (Parakeet), baltasis sparnais, juodais ruožais ant sparnų, ilga uodega. Jei pas ką užklydo, prašom pranešti: 6713 Edna Ave — HE 1-2076.

RKO Keith's 105th

Liepos 14-17 Rawhyde su Tyrone Pover ir Suzanne Hayward.

Liepos 13 d. specialus vidurnakčio vaiduoklių vaidinimas. Pradžiai lygiai 12 val. naktį. Visos vietos po 55 c.

GREETINGS and BEST WISHES
To Our Friends and Patrons

EDWARD PLUMBING & HEATING Co

1577 Chardon Rd.

EV. 1-3018

KIRPEJĄ DOVYDAUSKĄ

prašo atsiliepti A. Valaitis, 22 Schuyler St., Amsterdam, N. Y. Kas žino jo adresą, prašom pranešti.

JONAS G. P. OLTER

Lietuvis

Namų Maliavotojas

Popieriuotojas

Apkainavimas ar patarimas reikale jūsų namo pagražinimo suteikiama nemokamai.

495 East 123rd St.
Telef.: Potomac 1-6899

Clevelandiečių pasirinkimas
DAUGIAU KAIP PER 50 METŲ
MONCRIEF SILDYMO SISTEMOS

THE HENRY FURNACE CO., Medina, Ohio

PIRMASIS 1951 METŲ PUSMETIS JAU BAIGIASI!

Laikas daryti apyskaitą ir pradėti kitą pusmetį. O geriausios pusmečio pradėjimas yra pradėjimas taupyti Lietuvių Banke. Čia kiek įnešite iki liepos (July) 10 dienos, už tiek nuosimčiai bus skaitomi nuo liepos 1 dienos.

Lietuvių Banke santaupos yra apsaugotos JAV valdžios per Federal Insurance Corporation, kiekvieną atskira taupymo sąskaita iki

\$ 10.000

Čia ir šeštadieniais (subatomis) atidaryta iki 1 val. p. p.

THE SUPERIOR SAVINGS AND LOAN ASS'N.

6712 Superior Ave. HE 1-2198
Cleveland, Ohio

P J KERSIS

609-12 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio
OFISO TELEF.: MAIN 1-1773. REZIDENCIJA: PENINSULA 2521
Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiestiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiose apdraudos-insurance reikaluose. Sutaissau paskolas pirmo morgečio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

Pilnai padengta apdrauda UTah 1-4515
WM. DEBBS PAINTING CO.
WM. DEBESIS
Namų Pagražinimas iš Vidaus ir iš Lauko
7526 Star Avenue Cleveland 3, Ohio

I J SAMAS JEWELER

Persikėlė į naują didesnę ir gražesnę krautuvę

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre
Dabar jau turime didesnę rinkinį Deimantų, Ziedų, Laikrodėlių ir visokių graždaikčių, už nupigintą kainą.

Wikelis Funeral Home

Valdžios pripažinta laidotuvių direktorė
Aldona Wikelis - Wirby
Pilnas laidotuvių patarnavimas
—HAMMOND VARGONAI PER SERMENIS—

6202 SUPERIOR AVE. HEnderson 1-9292

JAKUBS & SON FUNERAL HOME

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs
Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo
6621 Edna Avenue ENDicott 1-1763

DIRVA

THE FIELD

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 6820 Superior Avenue, Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: ENdicott 1-4486.
Redaktorius Vincas RASTENIS (buto telefonas: UTah 1-6747) Redaktorius Balaš GAIDŽIUNAS (buto telefonas: GARfield 1-7406).

Šarka nuo mieto - kita į jos vietą

Dirvos 23 numeryje A. R. iš Chicago's apgailėstavo Tėvynės Mylėtojų Draugijos apsnūdimą. Jis apkaltino dėl to Sandaros laikraštį ir siūlė, kad TMD visų pirma atspalaiduotų nuo to laikraščio, paskui išleistų bent 2-3 tomų didelį veikalą (po 400 puslapių tomą!), o visi senieji nariai sugrįšią ir naujų prisidėsia...

Šis pasiūlymas, deja, man atrodo, nėra vaistas Tėvynės Mylėtojų Draugijai gydyti. Didelių veikalų leidimas būtų galimas tik tada, jei draugija vėl pasijustų budri ir tvirta. Pirmiausia reikia pabudinti, o tada jau pristatyti prie darbo. O A. R. siūlo atvirkščiai — kad TMD pirmiausia atliktų didelį darbą, ir tik jį dirbdama ar jau padariusi pabustų. Ne, taip niekad nebūna. Ir miego priežastis čia ne ta, kurią A. R. nurodo. Sandara, gal būt, blogas žadintuvas, dėl neprižadavimo, tačiau negalima kaltinti dėl užmigdymo, bet žadintuvas galima peikti tik TMD apsnūdo pati.

Kodėl? Turbūt, daugiausia todėl, kad jau... gerokai sensteli. Visų pirmą, ji gerokai sensteli savo narių amžiumi. Juk nuo pirmojo tos draugijos leidinio pasirodymo (A. Asnyko 5 v. tragedija "Kęstutis", versta V. Kudirkos) jau praėjo 54 metai... Daugelio tų narių, kurie anuomet tą darbą pradėjo, nei gyvų nebėra, o kurie tebėra gyvi, jie jau yra visu pusimčių metų senesni. Tai daug reiškia. Pasizūrekiame, kuo jie anais laikais domėjosi. Atsakymą rasime ano meto TMD leidinių sąrašė: Orleano Mergelė (Schillerio), Lenkai ir lietuviai nuo 1228 iki 1430 m. (žemkaltis), Grovo Kyborto kelionė į Lietuvą (Basanavičiaus), Vanduo ant žemės, po žeme ir viršų žemės (Rubakino), Baudžiava Lietuvoje, Geologija, Kaip sutaisytas žmogaus kūnas, Prano Vaicaičio eilės, Kaip žmogus gyvena ant žemės, Chemija, žemės istorija, Kaimiečių kova su ponais, Socializmas ir darbininkų klausimas, Živilė, duktė Karjoto, Revoliucija, Vinco Kudirkos raštai, Pasikaitos iš biologijos ir bakterilogijos, Jono Jonylos (kun. J. Žilčiaus) raštai, Strado raštai, Širdis (Ed. de Amici), Motina, Dvasios gyvenimo mechanika, Technikos stebuklai, Dešimties metų tautinė kultūra Lietuvoje, Kultūros istorija, Lietuvos istorija, Arimetikos uždavinių ir pavyzdžių rinkinys, Lenkų sąmokslas Lietuvoje, Kitas karas (Will Irwin), Psichologijos vadovėlis (Čelpanovo), Emocijos ir jų kultūra (P. Norkaus), Kandidas (Voltaire), Pasaulio istorija (H. G. Wells) ir t.t.

Ar šiandien šitokias knygas (kurių dauguma tikrai geros) tie patys skaitytojai beskaity-

B. K. NAUJOKAS

tų? Jeigu tai būtų ir naujos, su naujomis žiniomis, šių laikų mintimis — ar tie nariai, kurie leido ir skaitė čia paminėtas knygas, ir dabar panašiais dalykais dar domėtusi? Vienas kitas — galbūt, bet daugumai jau... gana visų tų mokslų ir visų tų "istorijų"... Daugelio jų jau nebedomina nei senoviskos, nei naujoviskos knygos.

Tur būt, šito susidomėjimo sumažėjimas ir buvo svarbiausioji TMD apsnūdimą priežastis.

Sakytum, kad nebepradė reikiamos energijos ir vadovybės. Štai A. R. mini "stalinistus", kurie nesiliovė leide knygas, ir vien tas faktas, kad jie leidžia, kai kuriuos patenkina. Matyt, daugelis, nelabai ir težiūri, ką jie gauna — bet tik gauna tam tikrą kiekį knygų ir gerai. Bet vien vadovybei čia irgi negalima suversti kaltės. Štai prieš metus TMD pirmininkas stojo prieš seimą su naujais veiklos planais. Kas gi atsitiko? Ogi jis liko su savo planais, galima sakyti, kaip pranašas tyruose, kurio balso niekas neišgirdo. Ir jis pasitraukė. Buvo išrinkta valdyba, kuri per išėjus metus, regis dar nei vieno posėdžio neturėjo ir nieko nenutarė: nenuitarė nei ką nors daryti, nei nedaryti. Tur būt, tai atitinka narių valią... Bent jau tokia valia pereito "seimo" delegatų, kurie buvusio pirmininko pastangas draugiją atgaivinti sutiko, kaip kaž kokias neaiškias fantazijas. Gal jos ir buvo neaiškios, gal jos ir buvo ne visai realistiškos. Bet realiai pažiūrėjus į TMD, belieka viena išvada, kad ji **nebeturi noro** ką nors bedaryti.

Jeigu ji to noro dar turėtų, tai pirmas įrodymas būtų — apsidėti tokiu nario mokesčiu, kuris atitinka šių laikų dolerio vertę ir knygos išleidimo kainą. Anais laikais, kada puikiai išleistų V. Kudirkos raštų šeši tomai kainavo 10 dolerių, kada trijų tomų Kultūros istorija, gražiais drobės apdarais (505 pusl.) kainavo 4 doleriai TMD nariai mokėjo nario mokesčio po dolerį per metus ir tų narių buvo, turbūt, daugiau kaip 1000. Dabar tas mokeskis pakeltas iki 2 dolerių, bet narių daug mažiau, ir tie patys kaipurie murma, girdi, perbrangu... Argi su tokiomis pinigais galima pradėti leisti didelius veikalus?

Pagaliau — ne nuo leidinio didumo, ne nuo puslapių skaičiaus priklauso leidyklos darbo pasisekimas bei naudingumas. Gali būti labai naudingų bei reikalingų ir ne tokių didelių knygų...

Visos aplinkybės rodo, kad TMD nebeturi energijos tęsti

kadaid vykdytą didelį darbą. Buvusios pajėgos pavargo, naujų neprisiraukė.

Bet netiesia, kad knygų leidimo srityje liko tuštuma. Jos jau vėl leidžiamos, ir net nebe vienos laidyklos. Vieną kitą knygą išleidžiama privačių asmenų, atskirų laikraščių, visą eilę knygų leidžia Liet. Katalikų Spaudos Draugija, o vienas iš įdomiausių ir, sakyčiau, moderniausių bandymų šioje srityje yra **Gabijos organizuojamas Knygos Bičiulių Klubas**.

Šis klubas nestieigia skyrių, nešaukia seimų, nerenka valdybų, tik imasi tiesiog užsibrėžto uždavinio vykdyti — leidžia knygas. Klubas nariu gali būti kiekvienas, kas per metus įmoka 5 dolerius. Būdamas nariu, jis gauna per metus naujų knygų, už kurias šiaip pirktumais turėtų mokėti aštuonis dolerius ar daugiau. Metinė knygų leidimo programa skelbiama iš anksto ir, atrodo, bus ištesėta. Šiais metais klubo nariams numatyto tokios knygos: 1. Krumino "Naktis viršum širdies", Neles Mazalaitės "Mėnuo, vadinamas medaus", Jurgio Savickio "Raudoni batukai", Jurgio Jankaus "Atostogos" (ar gal kitaip pavadinama), L. Dovydeno "Per Klausučių ūlytėlę". Klubo nariui nereikės knygos įieškoti, ji jam ateis į namus, jei tik jis bus įmokejęs savo nario mokesčių. Klubas turės jau kelis šimtus narių. Jei prisidės dar keli šimtai — bus galima drąsiai tikėtis, kad leidykla galės savo užsimojimą tinkamai įteikti. Toliau teks tik pageidauti, kad ji kiek galima tikslingiau nustatytų knygų leidimo programą ir rūpintųsi išleisti tikrai tą, kas šiuo metu yra mūsų rašytojų parašyta geriausia. Kaip iš šių metų programos matyti, leidykla tuo tarpu apsiriboją tik grožine literatūra. TMD kadaise daug dėmesio kreipė ir į mokslo populiarizaciją. Šiais laikais taip pat yra parašyta išleisti knygų, kurių grožinės literatūros, kurių grožinės literatūros, kurių grožinės literatūros...

Tragedijos knygų leidimo srityje nėra. Jei TMD savanoriškai iš to baro pasitraukė, tai atėjo naujos jėgos ir tas darbas yra dirbamas. Tiems, kurie pasiilgę knygų, pakanka tik apsidaryti, ir jie jų gaus. Žinoma, nebe už dolerį per metus. Nebe tie laikai...

O kaip gi su TMD? Gaila labai, bet visi ženklai rodo, kad ji jau baigia savo dienas. Knygų leidimo savo veiklos ji jau nebeatgaivins, o kitose srityse — irgi nebe tie laikai: dabar jau yra kitos organizacijos, kurios rūpinasi tais kitais reikalais. Tie patys TMD veikėjai, bent jų daugumas, tose kitose organiza-

(Tęsinys iš pereito numerio)

Tų idėjų plėtmėje aš tik keilais žodžiais norėčiau priminti Birželio sukilimo epopėją ir jo vadmenį mūsų laisvės kovų istorijoje.

1. Lietuvių sukilimas prieš bolševizmą ir jo okupaciją buvo visuotinis, gaivališkas, entuziastiškas ir tikrai didvyriškas. Jis prasidėjo pirmąją karo dieną, o antrąją, birželio 23-ją, įsiliepsnojo visame krašte. Užėmus Kauno radiofoną, buvo paskelbtas Lietuvos valstybės atstatymas ir jos Laikinoji Vyriausybė. Gedimino kalne Vilniuje buvo iškelta lietuvių tautinė vėliava. Visa tai atlikta tuo momentu, kai aplinkui tebekibždėjo sovietų kariuomenė, kai viskas galėjo baigtis sukilėlių skerdynėmis. Per šešias dienas, kai Lietuvos žemėje vyko karas, dešimtys tūkstančių naujų partizanų trūkdė ir demoralizavo sovietų kariuomenės veiksmus, gelbėjo nuo sunaikinimo ar išvežimo mūsų tautos turtą, karo chaose atstatė valstybinį ir savivaldybinį administracijos aparata. Tokia kova neapsiėjo be aukų, — arti trys tūkstantčiai sukilėlių gyvybių buvo paklota, bet laimėjimas pasiektas.

2. Birželio sukilimas davė geriausią atsakymą birželio 14-sios nakties baisiesiems įvykiams. Lietuvių tauta įrodė savo pasiryžimą ir valią įgyventi nepriklausomai, savo gabumą kovin- gais pareikšti nepriklausomybės troškimą, nelaukiant iš nieko dovanų, bet patiems ginant savo laisvės teisę. Trys prieš tai pameičui sekę žiaurūs faktai — 1938 metų kovo mėnesio lenkų ultimatas, 1939 metų kovo mėnesio vokiečių ultimatas dėl Klaipėdos ir 1940 metų birlygiu būdu visiems parodė, kad Vokietija nevedė Rytų Europos išlaisvinimo karo, bet tik siekė išsivysinti savo jėgomis ir sunkiai pažeidę tautinę garbę. Birželio sukilimas tapo vaizdžiausiu įrodymu, kad lietuvių tauta nėra linkusi tik bejėgiškai priimti kiekvieną ultimatumą, bet kad ji turi galios ir valios žūbtūtinai kovoti už valstybės laisvę.

3. Birželio sukilimo Lietuvos cijoje tiek užimti, jog apie TMD nuo seimo iki seimo nei pagalvoti neturi kada... Nesinorėtų duoti liūdnai skambančių patarimų, bet šia proga, turbūt, nebus nuodėmė prisitarti, jog niekas nenustebs, jei 1952 metais Clevelande, SLA seimo pertraukėles metu į kurį atskirą kambarį susimetę kelių dar kvėpuojančių TMD skyrių atstovai nutars uždaryti šios draugijos gyvenimo knygą ir nebeiminti to garbingo vardo be reikalo...

Red. past.: Gabijos leidykla praneša, kad Knygos Bičiulių Klubas nariai gali gauti ir kitus jos leidinius su 20% nuolaida. Be klubo nariams numatytų knygų, Gabija šmet jau yra išleidusi V. Pietario "Lapės pasaką" ir Landsbergio, Mekų bei Lėto "Prozą". Klubas nario mokeskis siunčiamas šiuo adresu: Gabija, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

BIRŽELIO SUKILIMAS

BRONYS RAILA

žemė ir žmonės, tarsi koks skanus kšnelis, automatiškai būtų perėjusi iš vienos okupacijos į kita. Tai būtų neabejotinai turėję dar liūdniesnių tautinių ir tarptautinių padarinių, negu jų buvo vėliau. Gi sukilimas pasiekė to, kad, išskyrus nebent vakarų pasienio vietas, atėjęs naujasis gaspadorius visur rado vietoje Lietuvos valstybines bei savivaldybines įstaigas, o centruose Laikinosios Vyriausybės atstovus, galinčius veikti ir kalbėti tautos vardu. Naujajam okupantui, nusistačiusiam tą žemes, kaip karo grobį, prijungti prie Reicho, kaip žinoma, buvo daug bėdos ir nemalonumų, kol jis pašalino Laikinąją Vyriausybę, ir daug nepatogumų, kol jis įkurdino savo okupacinę valdžią. Tai iš dalies atsiliepė į tai, kad okupantas buvo priverstas Lietuvoje palikti tam tikrą "savivaldą" per visus tris metus. Šiandien būtų galima pasakyti, kad Lietuvos gyventojams iš viso bei mūsų rezistencijos galimybės specialiai toli gražu nebūtų buvę tas pats, jei visose šalies aparato vietose, kaip savivaldybėse, valsčiuose, policijoje, teismuose, ekonominėse bei švietimo ir mokslo įstaigose būtų sėdėję ne mūsų pačių patriotiniai, sąmoningi tautiečiai, bet iš karto būtų įsėdė rudmarškiniai.

4. Tarptautiniu požiūriu, Birželio sukilimas buvo labai ryškus Lietuvos nepriklausomybės bylos atnaujinimas ir priminimas visam pasauliui, jog mūsų tauta nori nepriklausomai gyventi ir tą savo valią praktiškai įrodyti. Nacių pasikėsinimas užslopinti mūsų nepriklausomybę lygiu būdu visiems parodė, kad Vokietija nevedė Rytų Europos išlaisvinimo karo, bet tik siekė naujų kolonijų rytuose, grobdama svetimas žemes bei turtą ir naikindama kitas tautas.

5. Birželio sukilimas buvo nuostabus gyvybinio elekšyro įsivirkštimas mūsų tautai. Jis grąžino ne tik pasitikėjimą, savivargą ir viltį, bet kartu neapškaitčiuojamai sustiprino mūsų valstybingumo sąmonę ir sukėlė atkaklią rezistencijos nuotaiką. Vokiečių propaganda Lietuvoje buvo bejėgė, visos jų pastangos sukurti "lietuviškąsias SS divizijas" nuėjo niekais, lietuvių tautos pasipriešinimas betkokiam okupantui pasidarė ryškus, planingas ir pastovus.

6. Ir pagaliau, Birželio sukilimas tai — didysis ir šventas mūsų rezistencijos testamentas, kurio galutinį įvykdymą perėmė dabartiniai laisvės kovotojai Tėvynėje ir prie kurių mums lieka jungtis visomis savo išgalėmis.

Birželio sukilėliai, vedini tik patriotizmo ir laisvės troškimo, griebėsi ginklo ir siekė realiai atkurti valstybinę nepriklausomybę. Buvo užmirštos "skirtingos pasauležiūros", "grupinės aritmetika" ir partijos. Jų iš viso tada nebesigirdėjo, diskusijos dėl išgraužto kiaušinio, suverenumo ir konstitucijų buvo dingusios. Buvo galvota, kad pirmiau reikia gaisrą užgesinti,

pirmiau savo namą išgelbėti, o tik vėliau žiūrėti, kas ir kaip įtvarkys. Tik sukilimą laimėjus ir laikinam laisvės pragiedruliui nušvitus paaiškėjo, kad partinės aistros buvo tik uždušintos, bet neišnykusios. Jos vėl pasireiškė labai nevykusiais būdais ir patį LAF greit suskaldė, tuo susilpnindamos ir mūsų pasipriešinimo svorį naujiems okupantams. Nuo tada jos nebeišnyko ir persikėlė į užsienį, kur laisvės kovų užuojejoje, pasitraukę į tremtį, kaipurie Lietuvos vaikai šioje srityje teberodo nors ir tuščių, bet itin didelių, stačiai gal per didelių gabumų...

Bet mes kiti manome, kad Birželio sukilimo ir anų laisvės kovotojų palikto kraujo testamentas negalima užmiršti, nei iškreipti. Birželio sukilimas mums turi likti šviesiausia kibirkštis po kitų baisių birželio naktų klaiķumos. Trėmimai nepasibaigė, bet nepasibaigė ir Lietuvos vaikų priešinimasis okupantui. Birželio sukilėliai savo patriotizmo, pasiaukojimo ir narsumo pavyzdžiais, savo kraujo aukomis sukūrė naują, dabarties laikų, lietuvių rezistencijos tradiciją, kuri savo antžmogišką įtampą ir reikšmę turbūt pralenkia visus kitus praeityje vykusius lietuvių sukilimus ir laisvės kovas.

Baigdamas, aš nekviečiu atsisistoti ir vienos minutės susi-

kaupimu pagerbti per Birželio sukilimą kritusius kovotojus ir kitas vėlesnės bei dešimterio-pai gausesnės lietuvių partizanų Tėvynėje aukas... Man atrodo, kad toks atminimas būtų per blyškus ir tik toks jų pagerbimas per mažas.

Tačiau manyčiau, kad susikaupimas mums reikalingas, bet ne vienos minutės, o visų dienų ir gal visos mūsų buities. Tai susikaupimas įvykdyti laisvės kovų testamentą. Tai pasiryžimas nuolat remti Lietuvos laisvės kovą, kas kuo sugeba ir kiek gali. O gali kiekvienas. "Negali" tik tas, kas nejaucia sąžinės graužimo ir neturi gėdos po svetimasias padanges tolydžio virsti gyvojo Lietuvos medžio nudžiūvusiu šakele.

Ir aklas šiandien jau gali pramatyti, kad raudonai totalitarinis ir laisvasis pasaulis laipsniškai ir logiškai artėja prie lemiamo konflikto. Birželio sukilimas, gal kiek kitokiomis aplinkybėmis ir be abejo su šviesesniais padariniais, turės būti pakartotas.

Laisvės mums niekas nepado- vanos, kol jos patys neišsikovo- sime. Mūsų per mažai, mes per silpni, niekas mums nepadės?... Gal ir taip. Bet kaip žinoma, tiems, kurie nori ir moka pa- dėti sau patys, — tiems padeda ir Dievas, ir Amerika...

Los Angeles, Calif., 1951. VI. 14

Chicagoje priimta deklaracija

Birželio įvykių minėjime Chicagoje buvo priimta deklaracija, kurioje pareiškama:

1. Aktyviai kovoti prieš bolševizmą kaip visos žmonijos lygiai J.A.V., lygiai Lietuvos ir lietuvių tautos priešą.
2. Neremti ir nebendrauti su visais tais, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai remia komunistinę spaudą ar komunistinį judėjimą.
3. Remti Lietuvos laisvinimo veiksmų kovą ir darbą ir jiems talkininkauti.
4. Išlaikyti lietuvių kalbą ir lietuviškus papročius savo šeimose ir juos skiepyti savo vaikams.
5. Remti lietuviškąsias mokyklas kaip jaunimo auklėjimo ir mokslo židinius stengiantis, kad lituanistinių dalykų dėsty- mas jose būtų sustiprintas ir lietuviškosios tradicijos bei lietuvių kalba jose būtų išlaikyta.
6. Platinti, remti ir skaityti lietuviškąją spaudą, knygas, kaip vieną iš svarbiausiųjų ginklų laisvės kovoje prieš bolševizmą.
7. Remti vykdomą šalpos darbą, tuo išsaugojant kiekvieną lietuvių sveiką fiziniai ir atsparų

moraliai ateičiai.

8. Remti visas lietuviškąsias organizacijas bei draugijas, kaip kolektyvius susibūrimus bendroje kovoje už išlikimą ir laisvę.

9. Giliai įsisamontinti, kad bro- liai esame ir todėl lietuviams va- dinamės.

10. Būti lojaliais J.A.V. gy- ventojais — piliečiais ir jai tal- kininkauti jos vadovaujamoje laisvės kovoje.

DETROITO SKAUTAI KVICIA

Plešdami savo veiklą Detroito lietuvių skautai nori į savo ei- lės sutraukti daugiausiai lietuviško jaunimo. Tuo tikslu visi vaikai ir jaunuoliai vyresni kaip 7 me- tų, buvę skautai, ar norintieji įstoti, ir gavę tėvų sutikimą, prašomi sekmadienį, liepos 15 dieną, 12 val. 15 min. atvykti į buv. Lietuvių Salės (prieš šv. Antano bažnyčią) rūšį.

Tėvai, prijauciantieji lietu- viškai skautų veiklai, prašomi leisti savo vaikučiams įstoti į organizacijos eiles.

DIRVA, Lithuanian Weekly, published by Ohio Lithuanian Publishing Company, 6820 Superior Ave., Cleveland 3, Ohio. Phone: ENdicott 1-4486. Issued in Cleveland every Thursday. Editor Vincas RASTENIS. Assistant Editor Balaš GAIDŽIUNAS. Entered at Second-Class matter December 6th, 1915, at the Cleveland Postoffice under the act of March 3, 1879. Subscriptions per year in advance: in the United States — \$4.00, in Canada — \$4.50 (5:00 Canadian dollars), elsewhere — \$5.50. DIRVA is a Lithuanian weekly newspaper published in Cleveland, Ohio. Lithuanian Language B-V. Prenumerators kainas metams, mokant iš anksto: Jungtinės Amerikos Valstybės — \$4.00, Kanadoje — \$4.50, (5.00 kanadiški doleriai), kitur — \$5.50. Galima mokėti ir dalimis, pradedant bet kurio metų laiku.